

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 28.

Fredagen den 12 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Undén* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 177, angående ökat anslag till materiell m. m. för den för professorn A. Gullstrand inrättade personliga professuren;

nr 182, angående understöd åt *Eva Henrika Ling*;

nr 185, angående pension åt vaktmästarna *P. E. Hjelmar* och *S. P. Romulus* samt understöd åt vaktmästaren *N. Torgés* barn;

nr 181, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 4 och 5 §§ i lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg m. m.; och

nr 203, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt 46 § riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Nämnda propositioner och skrivelser bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 170, angående provisorisk förhöjning av de enligt reglementet för arméns avlöning under fred i vissa fall utgående dagtraktamenten;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 171, angående pensionsförbättring åt f. d. musikfanjunkaren *E. J. A. Schliwa*;

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 28.

nr 172, angående pensionsförbättring åt f. d. musikfanjunkaren G. E. Johnsson;

nr 173, angående pensionsförbättring åt f. förrådsvakmästaren J. A. Hammar;

nr 174, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre verkmästaren S. J. Blomgren;

nr 175, angående pension å allmänna indragningsstaten åt skomakeriarbetarna G. L. Larsson och J. E. Eriksson; och

nr 183, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vissa arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 176, med förslag till förordning angående allmänningssskogar i Västerbottens och Norrbottens län;

nr 184, angående statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund;

nr 187, angående disponerande av 1919 års avkastning av statens hästavelnsfond;

nr 189, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 190, angående anslag till statens reproduktionsanstalt;

nr 196, angående anslag till ökade kostnader för dagtraktamenten under år 1920 för vissa under jordbruksdepartementet hörande statsinstitutioner och tjänstemän;

nr 197, angående anslag å tilläggsstat för vissa byggnadsarbeten vid statens skogsskolor; och

nr 198, angående viss garanti åt de svenska sockerfabriksaktiebolagen;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 188, angående införselmonopol å socker; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 192, angående täckande av uppkomna överbetalningar å vissa ordinarie reservationsanslag för år 1919;

nr 193, angående medel till försök m. m. med olika slag av gördelkonstruktioner å artilleriprojektiler; och

nr 194, angående rätt för underofficeren av 3:e graden R. S. Karlsson att för åtnjutande av tillfällig löneförbättring tillgodoräkna sig vissa tjänstår m. m.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtanden nr 11 A, 11 B och 16—19, andra lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22, jordbruksutskottets utlåtanden nr 25—27 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5—7.

§ 5.

Härefter föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 332, innefattande delgivning av nämnda kammarens

beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående lapplagstiftningskommitténs förstärkande med en effektiv representation av lappar; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt fjärde tillfälliga utskott.

§ 6.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för landskanslisten K. H. Schöning att komma i åtnjutande av de från och med år 1918 fastställda avlöningsförmåner för landsstaten;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ytterligare två platser vid Västerviks hospital åt Kalmar läns landsting;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande av en kabel för riksledningar mellan Stockholm och Göteborg; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 28 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av medel för utförande av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm uppförda byggnaderna.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Hamrin* och *Leander*, nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring; och

herr *Olsson* i Kollungeröd, nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 146, angående statsbidrag till epidemisjukvården.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

andra lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § andra stycket i lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av herr Lovéns motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande på landsbygden av goda sång- och musikprestationer med ringa eller ingen entreavgift; och

nr 4, i anledning av en inom första kammaren väckt motion om avvägbringande av utredning i fråga om beredande åt den rättssökande

allmänheten av vissa lättnader beträffande handlingars inlämnande m. m.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Sedan herrar Branting och Eriksson i Grängesberg, vilka den 14 sistlidna januari jämte fyra andra ledamöter av kammaren utsetts till deputerade, jämlikt § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen, att med Konungen överlägga, blivit utnämnda, den förre till statsminister och den senare till statsråd och chef för sjöförsvarsdepartementet, beslöt kammaren, på förslag av herr talmannen, att onsdagen den 17 i denna månad företaga val av två deputerade i ovan nämnda personers ställe.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr	<i>Jonsson</i>	i	Gumboda	under	8	dagar	fr.	o.	m.	den	16	mars	och
»	<i>Karlsson</i>	i	Vadstena	»	3	»	»	»	»	»	13	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.23 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 13 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen K. T. Edsbäcker på grund av sjukdom (Ischias) är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygar.
Stockholm den 12 mars 1920.

H. R. Warodell,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 177, angående ökat anslag till materiell m. m. för den för professorn A. Gullstrand inrättade personliga professuren;

nr 182, angående understöd åt Eva Henrika Ling; och

nr 185, angående pension åt vaktmästarna P. E. Hjelmar och S. P. Romulus samt understöd åt vaktmästaren N. Torgés barn; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 181, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1. 4 och 5 §§ i lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg m. m.; och

nr 203, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2. 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.

§ 4.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet Torsten Karl Viktor Nothin att under återstående delen av innevarande års lagtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet; och skulle underrättelse om denna skrivelses inne-

håll genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseedet över riksdagens kansli.

§ 5.

Vid föredragning härpå av de på kammarens bord liggande motionerna nr 344, av herrar *Hamrin* och *Leander*, samt nr 345, av herr *Olsson* i Kollungeröd, remitterades den förra motionen till behandling av lagutskott och den senare till statsutskottet.

§ 6.

Andra lagutskottets utlåtande nr 23 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4, som nu föredrogos, bordlades åter.

§ 7.

Ang. rätt för barnavårdsman att efterlysa underhållsskyldig.

Till avgörande förelåg nu första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om införande i lagen om barn utom äktenskap av bestämmelse om rätt för barnavårdsman att i länskungörelser och polisunderrättelser efterlysa underhållsskyldig.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 248, som behandlats av första lagutskottet, hade herr *Zander* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av eller tillägg till lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap, att barnavårdsman finge i länskungörelse och polisunderrättelser efterlysa personer, för vilkas efterforskande barnavårdsman enligt 13 § i nämnda lag ägde att anlita polismyndighet.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Reuterskiöld* mot vissa delar av utskottets motivering; och

av herr *Pettersson* i Södertälje, som föreslagit, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor barnavårdsnämnd kunde erhålla befogenhet att i polisunderrättelser efterlysa personer, som försummade fullgöra sin underhållsplikt, samt, i den mån så erfordrades, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, anförde:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det har här i landet länge varit vanligt, att föräldrar till barn utom äktenskapet i mycket stor utsträckning fullständigt försummat sina plikter mot dessa barn. Vad särskilt fäderna beträffar, tyckas de

ofta ha ansett sig hava fullgjort sin plikt mot barnen och samhället i och med att de bidragit till att barnen kommit till världen. Sedan ha de merendels ej velat hava någonting vidare med dem att skaffa. Mödrarna åter hava ju på grund av sin naturliga moderskärlek i regel funnit det svårare att alldeles springa ifrån sina förpliktelser. Men även från deras sida har man nog ofta kunnat förspörja ganska stor försumlighet.

För att råda bot på detta oeffterrettighetstillstånd stiftades 1917 en lag om barn utom äktenskapet. I den lagen fastslogs de utomäktenskapliga barnens rätt till underhåll av sina föräldrar. Därför vidtogos åtskilliga förändringar i processlagstiftningen i syfte att underlätta utredningen om föräldraskapet till sådana barn. Barnavårdsnämnderna fingo vidsträckt befogenhet att vaka över barnens rätt, och det förordnades, att varje sådant barn skulle ha en särskild barnavårdsman med uppgift att se till att barnet fick uppehälle och vård och att föräldraskapet till barnet blev behörigen fastställt. För att underlätta barnavårdsmännens arbete infördes också i lagen bestämmelse om rättighet för dessa att i sitt arbete för efterspanande av föräldrarna få understöd av rikets polismyndigheter. Men denna rätt blev ej så omfattande som önskvärt hade varit. Den innebar ej rätt att få offentligen efterlysa försumliga försörjare. Polismyndigheterna ha som bekant en särskild tidning, Polisunderrättelser, vari de underrätta varandra bl. a. om de personer, som begått brott och hålla sig undan, och vilka underrättelser göra det möjligt för polismyndigheterna att samverka för sådana personers efterspanande. Motionären har ansett, att denna rätt, som barnavårdsmännen fått att anlita polismyndigheterna, skulle bli betydligt effektivare och barnavårdsmännen sålunda kunna på ett helt annat och säkrare sätt fullgöra sin uppgift, om de också finge rätt att på det sättet få hjälp av polismyndigheterna, att de kunde få i polisunderrättelserna efterlysa dem, som försummat sina skyldigheter i ifrågakommande.

Detta förslag har första lagutskottet ansett sig icke kunnat tillstyrka. Såsom skäl härför åberopar utskottet först och främst, att »en förmodan eller misstanke att en person är fader till ett utom äktenskap fött barn kan ingalunda anses utgöra en tillfyllestgörande grund för personens i fråga efterlysande». Och utskottet anser därför, »att ett efterlysande av underhållsskyldig för fastställande av barnets börd och därav följande underhållsskyldighet, på sätt i motionen föreslagits, uppenbarligen ej bör ifrågakomma».

Vad nu denna invändning beträffar, så vill jag till en början anmärka, att det synes mig, att utskottet i viss mån missuppfattat motionären. Jag har åtminstone icke förstått motionären så, som skulle det vara hans avsikt, att man redan på en blott förmodan skulle få rätt att efterlysa en försumlig försörjare, utan då motionären upprepade gånger talar om »underhållsskyldig», måste man fatta detta så, att åtminstone någon utredning skall vara förebragt för att underhållsskyldighet föreligger. Men om så är fallet och om påståendet kan anses vara i någon mån styrkt, så kan jag

Ans. rätt för barnavårdsman att efterlysa underhållsskyldig.
(Forts.)

Ang. rätt för icke med utskottet finna, att »ett efterlysande uppenbarligen icke bör ifrågakomma».

Utskottet framhåller vidare, att ett offentligt efterlysande för barnafadern i flertalet fall innebär ett svårt obehag. Jag vill giva utskottet rätt i det påståendet. Det är otvivelaktigt, att det för vederbörande kan innebära ett visst obehag att på det sättet bliva efterlyst för faderskap. Men det förefaller mig, att man mot det obehaget bör väga det obehag, som den försumlige barnafadern ådrager barnamodern, barnet och samhället. Och med kännedom om det lättsinne och den oförsvarliga hänsynslöshet, som i det avseendet förekommer, tror jag verkligen, att det obehag, som den försumlige försörjaren vållar, är åtskilligt svårare än det obehag, som genom en sådan offentlighet kan vållas honom. Och för övrigt, om man skulle hålla på denna utskottets ståndpunkt — eller att man måste undvika obehag för barnafadern genom att draga hans förhållanden inför offentligheten — då skulle man ju kunna komma därhän, att man ifrågasatte rätten att väcka talan mot honom, ty det är klart, att en rättegång kan ofta medföra större offentlighet och därigenom åstadkomma större obehag för honom än ett efterlysande i polisunderrättelserna.

Detta utskottets skäl kan jag sålunda för min del icke tillerkänna någon synnerligen stor bärkraft.

Slutligen framhåller utskottet, att ett efterlysande i polisunderrettelser sannolikt icke har den verkan, motionären därmed avsett att vinna. Med den saken förhåller det sig väl så, att varken utskottet eller motionären eller jag kan med bestämdhet uttala något omdöme därom på förhand. Ty det kommer ju alltid att bero på huru pass nitiska vederbörande polismyndigheter komma att visa sig i sina efterspaningar i anledning av meddelandena i tidningen, och därom är icke gott att veta något på förhand. Utskottets misströstan i det avseendet kan åtminstone icke sägas vara bättre grundad än motionärens och min förhoppning, att ett sådant efterlysande kunde ha ganska effektiv verkan.

Fastän jag således icke kan instämma med utskottet vare sig i dess långt drivna hänsynsfullhet mot de försumliga försörjarna eller i dess pessimism beträffande verkan av ett efterlysande i polismyndigheternas tidning, så anser jag dock, att man måste giva utskottsmajoriteten rätt i ett par avseenden. Först och främst däri, att en befogenhet av ifrågasatt art *kan* missbrukas och att det därför bör ses till, att den handhaves med den allra största omsorg och försiktighet. Ty därför att dessa försumliga försörjare själva ofta visa den allra största hänsynslöshet bör man naturligtvis icke behandla dem själva utan hänsyn. Och i det avseendet vinner man större garantier, om man lämnar den ifrågasatta befogenheten i barnavårdsnämndens hand än om man lämnar den i barnavårdsmännens. Vidare tror jag också, att utskottsmajoriteten har rätt däri, att ett efterlysande i länskungörelserna knappast skulle ha en verkan, svarande mot kostnaderna.

Jag har således kommit till det resultatet, att en skrivelse i

den riktning motionären förordar är väl motiverad. Så mycket har jag själv sett av elände i den vägen, och så mycket har jag hört av på området erfarna personer, att jag anser, att man icke står till svars med att lägga armarna i kors, därför att betänkligheter i ett eller annat avseende kunna yppa sig. Det är i god överensstämmelse med samhällets plikt icke blott att hjälpa dessa barn och deras mödrar utan också att med alla lagliga och lämpliga medel understödja de personer, som ha det besvärliga arbetet att här föra barnens talan, om riksdagen nu begär åtminstone en utredning angående det av motionären framhållna önskemålet.

Jag får därför, herr talman, hemställa om bifall till min reservation.

Herr Hederstierna: Den här motionen och den vid utlåandet fogade reservationen bära ju vittne om motionärens och reservantens goda hjärta. Och jag har från mitt samarbete med den ärade ordföranden inom utskottet en livlig erfarenhet av att det goda hjärtat klappar oupphörligt. Men man får ju även lov att anlägga andra måttstockar på sådana här lagfrågor, än vad som bara hjärtats röst bjuder. Alla äro vi ju ense om — och statsmakterna äro överens om — att det är statsmakternas skyldighet att biträda och förhjälpa ett barn, som är fött utom äktenskapet, att få underhåll av sina föräldrar och framför allt då barnafadern. Med hänsyn härtill har ju också utfärdats den lag om barn utom äktenskapet, som beslöts av statsmakterna 1917. När man har erkänt principen om statens skyldighet i det avseendet, får man ju emellertid se till, att man icke går längre än vad nödigt är. Man berör ju i alla fall mycket intima förhållanden, och man måste ju handhava sådana här ärenden med all möjlig grannlagenhet.

Utskottet har icke kunnat läsa motionen på annat sätt, än att motionärens mening varit, att man skulle få efterlysa i länskungörelserna och i polisunderrättelserna även i sådana fall, där underhållsskyldighet ännu icke blivit rättsligen konstaterad. Utan bara ett förmodande av att en person är fader till ett barn skulle vara anledning nog, för att han skulle kunna efterlysas i underrättelserna. Det vill nu icke utskottets ordförande medgiva. Men han vill dock gå så långt, att han förfäktar den åsikten, att om man bara har en skälig utredning om vem som är barnafadern, så skulle han kunna efterlysas i polisunderrättelserna. Jag ber då att få påpeka, att motionären och utskottets ordförande gå längre än den lag, som finnes i det avseendet. Den lagen rör sådana underhållsskyldiga, om vilka man kan befara, att de ämna flytta ur riket. Om de en gång kommit i väg, är det ju mycket svårt att få tag i dem, och därför har lagen uppställt den bestämmelsen, att sådan avflyttning kan av polismyndigheten förhindras. Men för att denna skyldighet för polismyndigheten skall kunna föreligga, uppställer lagen den bestämda fordran, att det skall finnas ett beslut av rätten eller domaren om underhållsskyldighet eller ock ett av den underhållsskyldige undertecknat erkännande att han är underhålls-

*Aug. rätt för
barnavärds-
man att efter-
lysa under-
hållsskyldig.*

(Forts.)

Ang. rätt för barnavårdsman att efterlysa underhållsskyldig.
(Forts.)

skyldig. I den redan gällande lagen i det avseendet är således den fordran uppställd, att underhållsskyldigheten skall vara lagligen konstaterad. I avseende å det fall, som motionären och även utskottets ordförande här tala om, gå de således längre än vad denna lag i det avseendet stadgar. Det synes mig vara alldeles omöjligt, att bara en förmodan, att en person är barnafader, skulle vara nog för att kunna sätta in honom i polisunderrättelserna och sprida hans namn över hela riket.

Men även i de fall, då barnafaderskapet är konstaterat, så hör man väl ändock framgå med en viss försiktighet. Att man bör det göra, är redan i lagen erkänt genom den i 10 § kungl. kungörelsen den 23 november 1917, angående föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå, meddelade föreskriften, att barnavårdsnämnden och barnavårds mannen böra söka undvika, att föräldraskapet till barn utom äktenskap i oträngt mål varder känt. Det är således klart och redan erkänt av den lagstiftande myndigheten, att man skall gå fram med grannligheten i sådana här fall.

Men dessutom måste man ju ha klart för sig, innan man vidtager en sådan åtgärd, att den åtgärd man vill vidtaga verkligen är effektiv. Att kungöra namnet på den antagne eller konstaterade barnafadern i länskungörelserna, som motionären föreslagit, har ju redan ordföranden i utskottet tagit avstånd från. Länskungörelserna läsas icke mycket, och skulle det vara effektivt, skulle man sätta in det i alla länens kungörelser, vilket ur ren kostnadssynpunkt icke läser komma i fråga. Utan då skulle man sätta in dem i polisunderrättelserna. Om man då det gör, så är det ju klart, att dessa barnafäder må nu vara försumliga barnaförsörjare, men de komma dock in i en publikation, som egentligen är avsedd uteslutande för brottslingar och lösdrivare, och där kan man väl vara litet tveksam, om man bör sätta in en person, som icke fullgör den här skyldigheten, huru beklagligt det än må vara, att han icke gör det. Men vidare, de som läsa polisunderrättelserna äro ju landsfiskaler och allmänna åklagare, och icke få de på något sätt reda på, om denne man, som efterlyses som underhållsskyldig, finns i distriktet. Landsfiskalen får taga reda på personer, som begått brott och som han därför får efterspana, och allra helst när brottet begåtts i hans eget distrikt, söker han särskilt taga reda på dem. Men annars har naturligtvis icke landsfiskalen reda på, vilka arbetare som finnas i hans distrikt. Han kan ju icke gå omkring på arbetsplatserna och se efter, om den efterlyste barnafadern möjligen finns där.

Saken blir således, som utskottet trots sig kunna finna, alldeles ineffektiv. Och till råga på allt är det ju klart, att de män, som landsfiskalen verkligen skulle kunna få tag i, därför att de stå i polisunderrättelserna, äro sådana, som säkerligen i så gott som alla fall sakna medel att fullgöra sin underhållsskyldighet. Och då är det ju icke mycket glädje med det.

Utskottets ordförande, som reserverat sig, har ju erkänt, att det kanske är litet väl skarpt att begära, att varje barnavårdsman skall få sätta in sådana kungörelser. Han har i stället tänkt sig,

att barnvårdsnämnden skulle göra det. Jag tror icke, att man vinner mycket med detta; det blir bara ett divisionsansvar, där den ena kommer att lita på den andra, och jag tror, att erfarenheten har lärt oss, att ett överlämnande av sådana saker åt nämnder icke är bättre utan snarare sämre än att låta det vila på en enda person.

Ans. rätt för barnvårdsman att efterlysa underhållsskyldig.

(Port.)

Utskottet har icke kunnat finna, att de åtgärder, som motionären och reservanten tänkt sig, äro lämpliga och effektiva, och utskottet har därför ansett sig böra avstyrka motionen. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Zander: Jag förstår alltför väl, att den motion, som jag väckt och vilken vi nu ha att behandla, på sina håll kunnat väcka åtskillig betänksamhet. Jag inser mycket väl, att det är ett område, som är mycket grannlaga att lagstifta på, men därför får man icke säga, att det är mindre betydelsefullt. Med den genomgripande lagstiftning, som riksdagen har genomfört, angående skydd för barn utom äktenskapet har man allaredan väsentligen ingripit i förut rådande förhållanden och även gjort ett djupt ingrepp i den enskildes personliga förhållanden. Vad här föreslagits förefaller mig att vara en så obetydlig utvidgning av detta ingrepp, att det icke bör föranleda några betänkligheter att i detta fall tillmötesgå åtminstone det väsentliga i mitt förslag. Jag har i min motion lagt förslaget rätt vidsträckt så tillvida, att även i sådana fall, där man enligt lag om barn utom äktenskap, har rätt att anlita polismyndighets hjälp för efterforskande av underhållsskyldiga, det skall givas möjlighet att efterlysa vederbörande i polisunderrättelserna och länskungörelserna. Jag har emellertid icke varit själv så aldeles övertygad om, att en så vidsträckt tillämpning av denna tanke skulle vara lämplig, men för att utskottet skulle få pröva frågan i hela dess omfattning, har jag framställt detta yrkande, förvissad om, att man inom utskottet skulle komma att analysera förslaget och få fram såsom resultat ungefär vad som reservanten, herr Pettersson i Södertälje, här har kommit med.

Jag finner emellertid, att utskottets majoritet i stället intagit en rent avstyrkande ståndpunkt. Jag får då säga, att jag icke fullt kan förstå en sådan ståndpunkt, när man vet, att lagstiftningen på liknande sätt tidigare ingripit på områden, som äro jämförliga med det som det här fråga om. Det kan visserligen sägas, att erfarenheterna på detta område ännu äro små, och att man icke hunnit komma till insikt om huru nuvarande bestämmelser verka. Men jag tror nog, att vi på den korta tid, som förflutit, sedan lagen blev genomförd, hava funnit, att det är förenat med stora svårigheter att utfå det uppfostringsbidrag åt barn utom äktenskapet som en person blivit dömd att utgiva. Det är ofta förenat med de största svårigheter att, sedan faderskapet är konstaterat och ersättningsskyldighet utdömd, i fortsättningen kunna hålla reda på den underhållningsskyldige, så att man kan få ut det bidrag, som han blivit ådömd att utgiva.

Jag har för att få litet erfarenhet i detta avseende från håll, där man har många sådana ärenden att handlägga, tillskrivit vederbörande i ett par av Västmanlands större landskommuner, och jag har fått be-

Ang. rätt för barnavårdsman att efterlysa underhållsskyldig.
(Forts.)

kräftelse på vad jag tidigare trodde i detta fall. Det är precis i överensstämmelse med min uppfattning. En barnavårdsman från Norberg relaterar här tre olika fall, i vilka han följer förhållandena undan för undan fram till det stadium, då ersättningen skall utgå, och man kan därav konstatera, huru dessa personer systematiskt hava ordnat för sig så att de kunna försvinna från orten utan att lämna det minsta spår efter sig. Jag skall icke belasta kammarens protokoll med att relatera dessa fall; jag har blott velat nämna om dem och skall endast citera ett par ord ur de brev, som denne barnavårdsman skrivit till svar på min förfrågan. Han säger: »Som herr riksdagmannen nog förstår, äro sådana fall som de nu anförda ej så lätta att reda ut. Och jag är övertygad om, att liknande fall förekomma litet här och där inom vårt land, och försumliga barnafäder komma nog också för framtiden att finnas. Jag är dock övertygad om, att det genom den motion, som i ärendet väckts av Eder, kommer att vinnas vissa fördelar i nyssberörda syfte.»

En barnavårdsman från en annan av Västmanlands större kommuner har själv intet konkret fall, som han kan åberopa, utan han yttrar sig mera i allmänhet och säger: »Jag har inte något konkret fall att andraga men anser, efter gjorda erfarenheter, att en sådan förändring kan sägas väl vara nödvändig. Det är ej alls ovanligt, att barnafäderna söka avflytta utan flyttningsbetyg och hålla sig undan, och det faller sig både krångligt och kostsamt för barnavårdsmannen att få reda på dem. En person kan härifrån utan flyttningsbetyg resa till Norge t. ex., så kan han komma igen utan att genom betygsuttagande ge sig till känna, och så vistas han i Stockholm eller var som helst, där han mycket väl kunde nås, bara han väl vore känd. I sådana fall hade den föreslagna lagändringen stor betydelse och skulle verkligen bli ett verkningsfullt komplement till lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.»

Detta är ju visserligen allmänt hållna uttalanden, men de giva tydligt vid handen, att de personer, som själv ha att verkställa det arbete, som det här är fråga om, känna behov av att en lagstiftning i detta syfte kommer till stånd. Jag finner därför, att resultatet av motionen åtminstone borde hava kunnat bliva vad som av reservanten här föreslagits, nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Det sägs av utskottet i dess betänkande, att vad man skulle vinna med att efterlysa dessa personer i polisunderrättelserna, skulle vara mycket litet på den grund, att i vanliga fall är det endast de brottsliga elementen, som polisen får kännedom om och således kan giva anvisning på. Jag för min del får säga, att jag tror, att ett sådant påstående möjligen kan vara tillämpligt beträffande storsäderna, ty där är det svårt för polisen att stå till tjänst med upplysningar rörande andra personer än dem, som genom brott komma i förbindelse med polisen. Men i de mindre städerna och stationssamhällena och för övrigt över allt på landsbygden, var helst det finns polismän — och sådana finnas ju numera i ganska stor omfattning — vilka få del av polisunderrättelserna, är det alldeles påtagligt, att det är ett annat förhållande. Polisen känner nästan varenda människa i hela samhället och mången

gång till och med långt utanför dess gränser. Under sådana förhållanden behövs det icke mera än att en person kommer till en plats och får arbete. Polisen har ofta goda förbindelser med arbetsgivarna, får kännedom om de arbetsanställda och finner därför ögonblickligen, att den och den personen är eftersökt i polisunderrättelserna av den eller den anledningen, och då utnyttjas givetvis en sådan kännedom. Under sådana förhållanden menar jag, att ett efterlysande i polisunderrättelserna skulle åtminstone i mindre städer och på landsbygden i väsentlig grad bidraga till att få tag i sådana underhållningsskyldiga, som söka dölja sig genom att flytta från ort till annan.

Det kunde vara mycket att säga här. Detta är nog ett spörsmål, som icke är så lätt att tränga in i. Jag tänker särskilt på en synpunkt, som här i debatten framhållits, det nämligen, att det skulle kännas kränkande för dem som bleve efterlysta i polisunderrättelserna och att till och med det kunde vara ofördelaktigt för modern och i vissa fall även för barnet. Jag får säga, att jag för min del icke kan förstå, att man kan gå så långt i sina slutsatser. Detta därför att jag anser, att ett sådant efterlysande i polisunderrättelserna kan göras på ett sådant sätt, att det varken avslöjar modern eller barnets namn eller vistelseort. Under sådana förhållanden kan det icke alls skada varken modern eller barnet, och om det kan skada fadern, att det blir inom poliskretsar känt, att han är underhållsskyldig för ett barn utom äktenskapet, finner jag icke vara av den betydelse, att man bör taga hänsyn därtill. Polisunderrättelserna är ju ingen offentlig handling som allmänheten har tillfälle att taga del av och polisen kan mången gång genom den erhålla en del andra upplysningar om personer, som icke lämpligen böra komma till allmän kännedom, men man kan icke därav draga den slutsatsen, att dessa upplysningar därför skulle undanhållas polisens kännedom. Jag tror i alla fall, att en person icke gärna vill bli efterlyst i polisunderrättelserna, och just den omständigheten, att lagen medgiver något sådant, kan verka i den riktningen, att en underhållsskyldig person icke gärna drager sig undan fullgörande av sin skyldighet, då han därigenom riskerar att bli eftersökt i polisunderrättelserna. Blotta medvetandet härom skulle i väsentlig grad bidraga till att han icke sökte hålla sig undan så lättvindigt, som eljest skulle ske. Jag tror, att denna synpunkt också är värd beaktande, och den är enligt mitt förmenande mera betydelsefull än de svårigheter som skulle kunna tänkas uppstå, därest de försumliga barnafäderna finge efterlysas i polisunderrättelserna.

Jag ber emellertid, herr talman, att få förena mig med herr Pettersson i Södertälje, som här avgivit reservation. Denna reservation innebär ju en väsentlig begränsning av min motion, men jag erkänner, att då jag skrev denna motion, var jag icke heller så övertygad om att det var lämpligt att gå så långt, som jag föreslog. Jag finner, att min tanke från början ganska väl sammanstämmer med reservantens uppfattning och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till hans reservation.

Herr Leo: Herr talman! Motionären har ju nu själv i sitt anförande desavouerat reservantens uppfattning om hur motionen på

*Ang. vill för
barnavärds-
man att efter-
lysa under-
hållsskyldig
(Forts.)*

*Ang. rätt för barnavårds-
man att efter-
lysa under-
hållsskyldig.*

(Forts.)

en punkt skall tolkas. och då han nu gjort detta, antar jag, att reservanten är enig med utskottet om att motionen på denna punkt var oantaglig.

Det har ifrån reservantens sida anförts, att utskottet skulle vara för mycket obenägen att låta detta efterlysande ske, därför att det skulle medföra, att kännedomen om barnafaderns namn blev för mycket spridd, och att utskottet skulle hava överdrivit dessa obehag. Utskottet säger ju, att det finner dessa obehag vara svåra, men utskottet säger också, att »skulle däremot befinnas, att ett efterlysande av underhållsskyldig för barnet komme att innebära en väsentlig fördel, bör å andra sidan hänsynen för det obehag ett efterlysande åsamkar den underhållsskyldige ej föranleda därtill, att en sådan åtgärd underlåtes». Utskottets hållning i denna sak har således helt och hållet dikterats av dess åsikt om åtgärdens effektivitet. Hade det varit så, att utskottet varit förvissat om eller blott trott, att den åtgärd som motionären föreslagit skulle medföra en verklig fördel för barnet och modern, skulle utskottet säkerligen icke ha tvekat att gå med motionären och därmed ådragit den försumlige barnafadern det obehag, som ett offentligt efterlysande kan medföra. Men det är ju givet, att då man har kommit till den uppfattningen, att den av motionären föreslagna åtgärden icke skulle medföra någon verklig fördel, så kan man väl icke utan vidare gå med på att underhållsskyldiga barnafäder skola efterlysas i polisunderrättelserna. Jag tycker också, att den förda debatten redan visat, hur oklar uppfattningen är även hos anhängarna av motionen rörande dennas effektivitet. Den ärade reservanten har redan släppt den del av yrkandet som går ut på att efterlysandet skall ske även i länskungörelserna. Jag får emellertid för min del säga, att jag tror, att av dessa båda saker, efterlysning i länskungörelserna och efterlysning i polisunderrättelserna, skulle efterlysning i länskungörelserna bli mest effektiv, därför att dessa kungörelser komma kommunalmännen tillhanda, således de människor som på grund av offentliga förtroendeuppdrag inom kommunerna syssla med barnavård och dylikt och därför borde vara betydligt mera intresserade därav än polisen i städerna och allmänne åklagaren på landet. Jag vill gentemot motionären säga, att då han tror, att åtgärden skulle vara ineffektiv i de större städerna, därför att poliserna där icke bry sig så mycket om att söka den efterlyste och hava svårt att finna honom, men att däremot åtgärden skulle vara effektiv på landsbygden, så håller jag före, att denna uppfattning är alldeles falsk. Är det svårt för polisen i en stad att spåra upp en efterlyst individ, är det tydligen bra mycket svårare exempelvis för landsfiskalen i ett stort distrikt med flera mils omkrets att taga reda på alla människor, som taga arbete i skogarna och vid lantbruket.

Vi hava inom utskottet alla varit av den bestämda uppfattningen, att om det finnes något att göra åt denna sak i barnets och moderns intresse, så borde det göras, men vi ha också varit av den bestämda uppfattningen, att den föreslagna åtgärden icke skulle leda till någon fördel för dem man vill hjälpa. Att under sådana förhållanden biträda motionen hade blott blivit att ingiva de intresserade den tanken

och känslan, att något verkligen hade skett, som de sedan kunde slå sig till ro med. Jag hoppas, att motionären, som livligt intresserar sig för denna fråga, skall vid ett närmare studium själv finna, att de åtgärder som i motionen föreslagits icke skulle leda till något effektivt resultat, och att han i stället tillsammans med andra för frågan intresserade skall arbeta på att få fram förslag till åtgärder som verkligen visa sig kunna vara effektiva.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr P e t t e r s s o n i Södertälje: Den siste ärade talaren framhöll, att utskottets huvudsakliga skäl för avslag av motionen var, att den av motionären och mig gemensamt förordade åtgärden icke skulle vara effektiv. Jag vet mycket väl, att detta är den ärade talarens huvudsakliga skäl eller kanske enda skäl för avslag, men jag bestrider, att det är utskottets huvudsakligaste och ännu mindre enda skäl för avstyrkande. Det står nämligen i utskottsbetänkandet, långt ned på andra sidan: »Utskottet vill till en början framhålla, att ett efterlysande av underhållsskyldig för fastställande av barnets börd och därav följande underhållsskyldighet, på sätt i motionen föreslagits, uppenbarligen ej bör ifrågakomma.» Detta är uppenbarligen en principiell ståndpunkt. Utskottet motsätter sig principiellt ett efterlysande i polisunderrättelserna av en person, vars underhållsskyldighet icke blivit genom laga dom fastställd. Det var också den ärade talarens ståndpunkt, som närmast efter mig uppträdde och förde utskottets talan, nämligen herr Hederstierna. Han ansåg, att det icke borde få förekomma, att man efterlyste en person i polisunderrättelserna, då hans underhållsplikt icke var fastställd genom laga dom. Han åberopade gentemot mig förordningen om förbud att i vissa fall avflytta från riket och framhöll, att man visserligen kunde få en försumlig försörjare, som ämnade avflytta från riket efterlyst, men endast i fall hans underhållsplikt var fastställd genom dom. Detta är riktigt. Men jag vill erinra herr Hederstierna, att enligt 13 § i lagen om barn utom äktenskap barnavårdsman äger ej blott att själv eller genom ombud föra talan för barnet rörande faderskap, underhåll och förmynderskap m. m., utan även att anlita polismyndigheten för underhållsskyldigs efterforskande eller hörande och för verkställande av delgivningar. Detta innebär, såvitt jag kan finna, att barnavårdsman har rätt att få polismyndighetens hjälp till efterspanande av en person, som han på grundade skäl anser vara underhållspliktig, men vars underhållsplikt icke är fastställd genom laga dom. Således kan redan enligt gällande lag en barnavårdsman erhålla polismyndighets hjälp medelst telefonering eller skriftväxling med annan polismyndighet till att efterspana en person som anses vara barnafader. Men han får icke på det sättet hjälp av polismyndigheterna, att ifrågavarande person får efterlysas i polisunderrättelserna, såsom motionären och jag föreslå. Det synes mig, att den av mig förordade förändringen står mycket väl tillsammans med den principiella ståndpunkt, som lagstiftningen redan nu intager.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställ-

Ang. rätt för barnavårdsman att efterlysa underhållsskyldig.
(Forts.)

Ang. rätt för
barnvårds-
man att efter-
lysa under-
hållsskyldig.

(Forts.)

de propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Pettersson i Södertälje avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Pettersson i Södertälje avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 88 ja mot 71 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om införande i 1 kap. 1 § rättegångsbalken av bestämmelse att i kommun, där kommunalfullmäktige finnas, dessa må förrätta nämndemansval; och blev utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 158, angående anläggning av väg till Tärna socken m. m.;
nr 168, angående utvidgning av tjänstemannasamhället vid Mörbj;

nr 178, angående statsbidrag till uppförande av vissa byggnader vid kustsanatoriet Apelviken;

nr 179, med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik; och

nr 180, angående anslag för anställande inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av en automobilinspektör.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 10.

Ang.
ändringar i
lagen om
skyddskopp-
ympning.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om skyddskoppympning, begärdes ordet av

Herr *S a n d b e r g*, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord i denna fråga.

Ehuru jag helst hade sett, att utskottet tillstyrkt bifall till den av mig m. fl. väckta motionen och icke alldeles delar uskottets farhågor för en hotande smittkoppsfara, då våra kommunikationer österut komma att öppnas, vill och vågar jag icke mot ett enhälligt utskott yrka bifall till min motion, synnerligen som utskottet i slutet av mitt betänkande enhälligt uttalat sig för en mildare tolkning av den s. k. samvetsklausulen i 3 mom. § 5 av 1916 års lag om skyddskoppsympning. Ty det sätt, på vilket medicinalstyrelsen tillämpat detta moment av lagen, verkar ju nästan som ett hån och framkallar en känsla av förtrytelse eller löje. Av 51 ansökningar om befrielse har denna ärade styrelse icke bifallit *en* — säger *en* — på dessa år. De fyra, som blivit befriade, ha blivit det genom Kungl. Maj:t, varav man finner att Kungl. Maj:t mera uppfattat samvetsklausulens mening och bättre tillämpat den än vad medicinalstyrelsen gjort. Ty nog var det en tämligen allmän mening bland de riksdagsmän, som voro tvehågsna om skyddskoppsympningens nödvändighet, och som motvilligt gingo med på dess antagande, att den s. k. samvetsklausulen skulle verka annorlunda än den gjort. Vad skall man besvara folk och myndigheter för, om resultatet blir så ömkligt minimalt? De, som blivit befriade från urbota straff, torde varit flera på dessa snart fyra år än de, som sluppit undan att låta ympa sina barn, även om de framburit rätt så allvarliga och talande skäl därför. Jag är som sagt tacksam mot utskottet, som understrukt detta och uttalat sig för en humanare tillämpning av momentet i fråga. Jag tror, att om man vill undvika en vaccinationsstrids uppblående, är det klokt att handskas humant med de samvetsömma.

Och jag tror också, att kammaren ger mig rätt däri, att så överhängande kan icke smittkoppsfaran vara, ej heller faran för svenska folkhälsan så stor, att det icke vore råd att för varje år ge mer än en — säger en far eller mor, som är orolig för sitt barns hälsa, befrielse från vaccinationstvånget, helst dessa föräldrar bo ute i landsbygden, där smittkoppor sällan eller aldrig uppträda. Då barnen bli större, kunna de ju för övrigt själva låta vaccinera sig, om de så önska. Det är bra att vara rädd för faran, men en så stor förskräckelse för en fara, som i våra dagar visar sig mindre och mindre tack vare sanitära och hygieniska förbättringar av alla slag, att man icke kan befria mer än en samvetsöm om året — och detta först genom Kungl. Maj:ts ynnest — från vaccinationstvånget, tror jag är överdriven.

Jag tackar än en gång utskottet för dess påfallande uttalande om denna sak.

Härpå anförde

Herr Andersson i Milsmaden: Herr talman! Jag ämnar icke heller öppna någon debatt, utan jag vill endast tillkännage, att jag i allo instämmer med herr Sandberg. Då vi här ha ett enhälligt utskottsutlåtande, är det ju icke annat att göra.

Vidare yttrades ej. Kammararen biföll utskottets hemställan.

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 28.

*Ang.
ändringar i
lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

§ 11.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 11 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Vidare förekom till behandling bankoutsrottets utlåtande, nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1920 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och in- dragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8 och 9.

Lades till handlingarna.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat

bankoutsrottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående tillfälliga anslag till bestridande av expenser vid justitieombudsmansexpeditionen samt kostnader för justitieombudsmannens ämbetsresor;

nr 17, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående förhöjning av de till befordrande av göromålens gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslagen;

nr 18, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående avlöningsvillkoren för en sekreterare vid justitieombudsmansexpeditionen; och

nr 19, i anledning av militieombudsmannens framställning angående förhöjning av de till befordrande av göromålens gång, till expenser och till resekostnader anvisade anslag;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan järnvägsstyrelsen och Mjölby municipalsamhälle ingånget bytesavtal i fråga om vissa områden vid Mjölby järnvägsstation;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående antagande av ett utav kakelugnsmakaren J. G. Öhlund i Luleå erbjudet ackord; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stenvärkning å kronholmen Trinnässlan i Kville socken inom Göteborgs och Bohus län.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

*Ang.
inrättande av
statslotteri.*

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller annat under svenska statens kontroll ställt penninglotteri.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 86, hade herrar *Henrikson* och *Lithander* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes skyndsamt låta verkställa utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Fast*, *Svedberg* och *Andersson* i Höör, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t — — — lika med motionen — — — kunde giva anledning.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Lithander*: Herr talman! Jag har undertecknat en motion i detta ämne, som avser att få andra förhållanden än de, som hittills rått. Då det förhållandet råder, att svenska folket i alla fall avsevärt mycket spelar på lotterier och dessa pengar i mycket

hög grad komma utländska lotterier till godo, och då det icke finns något effektivt medel att förhindra eller ens begränsa dessa, kan jag för min del icke finna att någon rimlig anledning föreligger, varför vi icke skola försöka ordna saken — man må klandra spelet såsom sådant, men det existerar i alla fall — så att det ledes in på sådana vägar, att det kommer det egna landet till godo.

Jag tillät mig vid remissdebatten att peka på en användning som man skulle kunna ha för lotterimedlen, nämligen att man därmed bland annat skulle kunna främja bostadsfrågan. Det finns även andra ändamål, som vi i avsevärt mycket högre grad än nu skulle kunna främja, om vi ville försöka hålla dessa penningar och dessa medel inom landet. Jag skall nu bara be att få peka på ett annat av de syftemål, som kunde främjas. Man skulle exempelvis kunna främja folkhygienien på landet genom att medverka till att inom olika delar av vårt land återuppliva något, som förut förekommit ganska allmänt, nämligen badstuvad och dylikt. Man skulle kunna räkna upp det ena önskvärda ändamålet efter det andra, som man nu av brist på medel icke kan främja. Här finnes en möjlighet för oss att kunna göra det, låt vara att man begagnar sig av något, som man ytterst ogillar, men som man i alla fall på grund av den mänskliga naturens beskaffenhet icke kan förhindra. Denna fråga har nu avslagits inalles tretton gånger. Det är ju möjligt, att när man nu har passerat detta olyckstal, man äntligen kunde komma fram till en lösning. Jag tror, att vi i så fall skulle göra landet en ganska stor tjänst.

Det har för övrigt glatt mig att man åtminstone på en enda punkt kunnat kasta partilinjerna och bedöma en fråga ur andra synpunkter. Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr F a s t: Herr talman! Som kammaren finner har jag jämte ett par andra ledamöter av utskottet vid behandlingen av detta ärende avgivit en reservation, vari vi med särskild motivering yrka bifall till här förevarande motion.

Detta ärende är, som herrarna känna till, av gammalt historiskt datum och förskriver sig tillbaka i tiden ända till 1834 års ständsriksdag, där jag första gången spårat detsamma. Sedan har det ständigt återkommit med mycket korta mellanrum, och år 1915 avlät riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari man hemställde om effektiva åtgärders vidtagande mot spel å utländska lotterier. År 1916 avlät riksdagen ånyo en skrivelse till Kungl. Maj:t vari man hemställde om utredning i fråga om inrättande av ett obligationslotteri eller annat under statens kontroll ställt penninglotteri. Denna senare skrivelse har, som vi mycket väl känna till, ännu icke föranlett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

De skäl, som tidigare och, som jag förmodar, även i dag komma att anföras mot ett statslotteri, äro väl kända. Det är de moraliska betänkligheter man hyser mot en sådan åtgärd. Man anser nämligen, att man icke vill träda in för ett på sådant sätt legaliserat

*Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Fortv.)*

Ang.
invättande av
statslotteri.
(Forts.)

lotteriväsande. Och man anser också, att vad man vill vinna, nämligen en effektiv begränsning av spel på utländska lotterier, icke därmed vinnes, utan man befarar till och med den motsatta verkan. Det är dock klart — vilket också framgår av historiken — att om man verkligen vill vidtaga effektiva åtgärder för begränsning av spelandet på utländska lotterier, så är detta icke möjligt med enbart lagstiftningsåtgärder. Ty om man verkligen ville effektivt träda in för en sådan lagstiftning, så tror jag, att de flesta av denna kammars ledamöter bestämt skulle vägra i vändningen, ty detta skulle, såvitt jag förstår, innebära ett äventyrande av brevhemligheten.

Vad nu de moraliska betänkligheterna vidkommer, må de hava sitt värde, men jag vill erinra kammaren om att man tidigare här har trätt in för sådana åtgärder, som enligt mitt förmenande varit av mera betänklig art än de här föreliggande. Jag vill erinra om, hurusom man skaffat staten penningar genom tillgripande av spritaccisen, och hurusom för icke länge sedan riksdagen beslöt införandet av s. k. nöjesskatt, vilken visserligen överlämnade åt kommunerna att, om de så beslutade, uttaga skatt å nöjen. Och vad som var ännu mera betänkligt var, att skalan höjdes, ju lägre kvalitet dessa nöjen hade. Man kan sålunda, såvitt jag förstår, knappast vidbliva den förutvarande ståndpunkten i detta avseende.

Jag skall be att få säga ett ord angående det nuvarande tillståndet. Som väl var och en förstår, har nog icke spelet på utländska lotterier minskats, utan man har anledning tro, att det snarare har ökats. De nuvarande förhållandena inom landet inbjuda heller icke till att känna någon större tillfredsställelse. En rad av lotterier förefinnas, större eller mindre, och man har ju ifrån åtskilliga håll t. o. m. framställt befogade anmärkningar angående skötseln av dessa lotterier. Detta erkännes också, som herrarna finna, i utskottets motivering. Man kan sålunda ingalunda säga, att det nuvarande tillståndet är särskilt idealiskt. Reservationen avser icke, att man här skulle träda in för ett system, som inbjöde det svenska folket till större spelraseri, än som för närvarande råder. Vi anse endast genom reservationen en reglering av de nuvarande olidliga förhållandena. Vi anse nämligen, att om ett statslotteri inrättades, skulle därmed också en icke oväsentlig inskränkning av spel på utländska lotterier bli en följd, och man skulle å andra sidan även kunna helt avskryva de nuvarande inhemska lotterierna på den grund att man genom ett sådant statslotteri skulle få inkomster, som kunde användas för sådana syften, varför Kungl. Maj:t för närvarande beviljar lotterirättigheter och som förut ej åtnjuta statsunderstöd. Jag tror, att om man sålunda vill följa den väg, som reservanterna i sin motivering framhålla, så kvarstår icke ett spår av de moraliska betänkligheter, som man nu hyser i denna fråga.

Jag skall icke bli långgrandig. De skäl, som vi ansett vara bärande, återfinnas ju i reservationen, och jag skall därför endast med dessa korta erinringar be att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr Moberger: Herr talman, mina herrar! Jag har, som herrarna torde finna av utskottets betänkande, icke deltagit i utskottets beslut i denna fråga. Men då utskottets ärade vice ordförande, som undertecknat betänkandet, icke är här närvarande, skall jag, då jag för min del är ense med utskottets majoritet i det slut, vartill utskottet kommit, be att få säga några ord.

I all den diskussion, som förekommit i statslotterifrågan, har icke, såvitt jag vet, kunnat göras gällande, att ett statslotteri i och för sig är någonting önskvärt. Och när man icke gjort detta, så har man därmed naturligtvis velat säga, att ett statslotteri i och för sig är ägnat att ingiva vissa, för att icke säga stora, betänkligheter. Och det måste vara särskilda skäl, som kunna motivera, att man skulle kunna övervinna dessa betänkligheter.

De betänkligheter man har äro naturligtvis i första rummet av moralisk art. Och jag måste för min del säga, att det synes mig, som om dessa moraliska betänkligheter skulle vara, icke svagare, utan snarare starkare nu än förr. I en tid sådan som denna synes det mig vara riksdagens främsta skyldighet att i allt sitt arbete och i all sin lagstiftning se till, att man träffar sådana åtgärder, som befrämja folkets uppfostran till arbetsamhet och sparsamhet. Det synes mig då icke lämpligt att instifta ett statslotteri, som med statens auktoritet skulle inbjuda svenska folket att deltaga i lotterispel, kanske t. o. m. under den fosterländska motiveeringen, att man därmed gagnade statskassan och vissa samhällliga syftsmål, ungefär som då man förr i tiden, på Gustav III:s tid, fick kronobrännerier och det gjordes till en fosterländsk uppgift rent av att befrämja konsumtionen av deras varor. Nu finnes emellertid enligt min mening ingenting, som så litet har med arbetsamhet och sparsamhet att göra som lotterier. De vädja ju helt och hållet till människornas instinkt att försöka skaffa sig arbetsfri inkomst och att slösa bort de medel, som de redan äga, i den för de flesta falska förhoppningen att kunna få igen dem med vinst. Och det synes mig, som om åtminstone de, vilka speciellt äro emot all arbetsfri inkomst, i likhet med mig icke borde finna det önskvärt att understödja ett dylikt projekt.

För övrigt synes det mig, som om vi äro alldeles tillräckligt benådade med lotterier i detta land, utan att vi vid sidan av dem behöva ställa ett nytt statslotteri. Det har visserligen invänts av den föregående ärade talaren, att vi skulle kunna avskaffa de andra lotterierna, om vi finge ett statslotteri. För min del tror jag icke därpå. Ty de äro tillkomna av särskilda orsaker, och jag tror för min del, att dessa orsaker skulle stå kvar lika fullt, även om vi finge ett statslotteri. Ett statslotteri komme sålunda icke att träda i stället för de nuvarande utan bleve endast en påökning i de nuvarande lotteriernas antal. Vi hava varulotterier i legio, och vi hava dessutom penninglotterier. Herr finansministern meddelade vid en interpellationsdebatt för litet sedan, att regeringen för närvarande har beviljat penninglotterier med åtta dragningar per år fram till medio av år 1922. De som sålunda vilja hava penning-

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

lotterier och de som vilja hävda, att ett penninglotteri i visst syfte skulle vara nyttigt, särskilt för att hindra spel på utländska lotterier, hava ju redan i viss mån nått sitt syfte. Och ett statsobligationslotteri, som begäres i reservationen, hava vi ju för övrigt redan som vi veta, och då kan det icke, såvitt jag förstår, vara någon anledning att nu ytterligare skriva till Kungl. Maj:t och begära ett statsobligationslotteri.

Det huvudargument, som anförts och även anfördes av den ärade motionären, herr Lithander, var det, att genom ett statslotteri kunde vi skaffa medel till många behjärtansvärda ändamål. Jag får för min del säga, att ingenting så starkt övertygat mig om olämpligheten av att införa ett statslotteri som det argument, herr Lithander framförde. Han nämnde, att genom ett statslotteri skulle vi kunna få in medel att befrämja bostadsbyggande i detta land, vi skulle kunna främja folkhygien genom inrättandet av badstubar i kommunerna o. s. v. Mina herrar, vad skulle allt detta kosta? Om vi skulle få ett statslotteri, som kunde giva statskassan sådana inkomster, att dessa skulle hava någon som helst reell betydelse i fråga om bostadsfrågans lösning och beträffande inrättandet av badinrättningar i Sveriges kommuner, vilka oerhörda summor måste icke då tagas in på statslotteriet! Men att dessa många miljoner skulle tagas in genom ett statslotteri, det betyder ungefär, att motsvarande insatser måste göras på statslotteriet, det betyder ett oerhört utbredande av spelraseriet, det betyder enligt min mening och enligt mitt sätt att se saken ett oerhört utsugande från statens sida av de medellösa klasserna för att befrämja sociala ändamål, som framför allt de besuttna och de, som hava penningmedel i rikare mått, böra bidraga till. Om sålunda statslotteriet enligt herr Lithanders mening skulle lösa bostadsfrågan och folkhygieniska frågor, så måste det, som sagt, betyda ett så oerhört spelande i vårt land, att jag icke kan förstå annat än att riksdagen måste tveka mer än en gång, innan den inför ett statslotteri, som kommer att taga en så oerhörd omfattning. Då skulle det, som vi förstå, icke räcka med de tio miljoner kronor per år, som, efter vad det nämnts, för närvarande utgöra den svenska insatsen på utländska lotterier, utan skulle vi få ett lotteri, som ger en sådan vinst, så måste naturligtvis denna summa åtminstone tiodubblas i fråga om insatserna på det inhemska lotteriet.

För övrigt kan jag icke inse, att det är staten värdigt att basera statsfinanserna på lotterivinster. Och när herr finansministern, som väl av alla erkännes vara synnerligen insiktsfull på detta område och som själv naturligtvis känner svårigheterna att klara statsfinanserna, icke enligt vad som framgick av den av mig nyss nämnda interpellationsdebatten anser anledning förefinnas att finansiera statens affärer på lotterier, så tror jag, att riksdagen också för sin del kan intaga samma ståndpunkt.

Det synes mig för övrigt mycket underligt, om de som i allmänhet äro emot indirekt beskattning skulle vilja vara med om att införa ett statslotteri, som är, försåvitt jag förstår, en indirekt be-

skattning i skärpt form. Denna indirekta beskattning lockar de medellösa att under en falsk förespegling offra sina begränsade medel för att därigenom befördra vissa statsändamål.

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Vad för övrigt det andra huvudargumentet beträffar, att man genom att inrätta detta statslotteri skulle hindra spel på utländska lotterier — speciellt tänker man då på de danska — så vill jag för min del uttala den övertygelsen, att man icke när det mål, som man här förespeglar sig. Visserligen kan det tänkas, att spelet på utländska lotterier skulle minskas med en eller annan miljon, men även om så skulle bli fallet, får jag säga, att Skåne ligger närmare Köpenhamn än Stockholm, och skåningarna hålla nog på att spela på sitt gamla danska klasslotteri, och även om de skulle låta bli i viss utsträckning, så tror jag för min del, att spelet på de danska lotterierna lär icke upphöra för detta utan kommer att åtminstone i ganska stor utsträckning försiggå även i fortsättningen.

Då jag således, herr talman, för min del icke kunnat finna, att man kan nå några reella fördelar genom inrättandet av ett statslotteri men väl stora olägenheter, så ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Utskottet säger på sidan 3 rörande själva den nationalekonomiska principen med ett statslotteri, att »erfarenheten från andra länder har visat, att så icke är fallet» — d. v. s. att ett inhemskt lotteri icke kan vara ett universalmiddel mot spel på utländska lotterier — »och att det under alla omständigheter varit förenat med stora svårigheter att utestänga konkurrensen från utländska lotterier. Under sådana förhållanden är det att befara, att inrättandet av ett svenskt statslotteri icke skulle förmå effektivt hämma penningströmmen till utländska lotterier.» Det skulle för mig vara synnerligen intressant att få ett besked ifrån utskottet, om vilka undersökningar utskottet gjort och var dessa undersökningar gjorts i utlandet.

Vad de moraliska betänkligheterna mot ett statslotteri beträffar, vilka alltid i tjugu å trettio år dragits fram i denna kammare när denna fråga varit uppe, så tar naturligtvis även denna gång utskottet denna sak mycket allvarsamt och säger, att det är naturligt att från statens sida bör göras allt vad som göras kan för att motverka en dylik urartning av den allmänna moralen. Alltså, ett statslotteri skulle innebära en allmän urartning av moralen. Detta finner jag för min del vara något betänkligt, ty det utgör i själva verket en nog så skarp anmärkning mot våra statsmyndigheter, som dock redan, enligt vad utskottet anför på sidan 4, i princip godtagit ett statslotteri genom införandet av statsobligationslotteriet. Alltså har vår avgångna regering med detta bidragit till att undergräva den allmänna moralen här i landet. Det är som synes en nog så allvarsam anmärkning, som utskottet härmed riktar mot dessa herrar.

Herr Moberger framhöll, att i synnerhet i tider som dessa är

Ang.
vnrättande av
statslotteri.
(Forts.)

det riksdagens uppgift mer än någonsin att se till att folket fostras till sparsamhet. Jag är den förste att erkänna, att detta resonemang är alldeles riktigt, men jag kan å andra sidan från national-ekonomisk synpunkt icke underlåta att påpeka, att det är riksdagens skyldighet att icke göra sig skyldig till, låt mig kalla det, indirekt slöseri, ty det kan man göra genom att icke utnyttja de inkomstresurser, som i alla fall äro förenade med ett statslotteri, och vilka nu gå till utlandet. Det är ingen som kan påstå annat, än att goda inkomster skulle kunna beredas vår statskassa genom ett statslotteri. Det förnekas varken i utskottets betänkande eller av herr Moberger, men man säger, att man tror att det skulle bliva så och så, man tror, att man i alla fall skall fortsätta med det utländska spelet o. s. v. Men för att man skall få detta verkligen bekräftat borde väl konsekvensen leda till, att herrarna skulle yrka på en utredning, och det är ingenting annat än en utredning, som motionärerna föreslå. Detta samma resonemang gäller de oerhörda siffror, till vilka herr Moberger nyss kom, nämligen de summor, som skulle behövas för att realisera några av de projekt, som herr Lithander i sitt anförande framlade. Ja, dessa siffror äro också en sak, som borde undersökas, då herr Moberger säger, att han tror de skulle bliva så stora, att det skulle betyda en indirekt beskattning av det svenska folket. Detta är ett alldeles nytt namn på ett statslotteri.

För övrigt har från rent praktiska synpunkter denna fråga blivit så utdebatterad under alla gångna år, att jag saknar anledning att ytterligare förlänga diskussionen, men jag har med den motivering, som utskottet här förebragt, icke kunnat underlåta att göra dessa erinringar, och jag ber på grund härav och på grund av de motiv för ett statslotteri, vilka framförts under föregående riksdagar, som haft denna fråga till behandling, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lithander: Herr talman! Jag får lov att erkänna, att utskottets ärade ordinarie ordförande icke har i ringaste mån kunnat övertyga mig om att utskottet har rätt i sin argumentering. Ordföranden säger att ingen har gjort gällande att ett statslotteri är önskvärt. Nej, det är ingen som säger det, men det är därför, att det redan existerar lotterier och statslotterier, icke hos oss, utan i andra länder, som tager förtjänst därav från Sverige. Det är därför vi säga, att ett sådant borde förläggas här. Det är för övrigt så långt ifrån att det blivit ogillat här, som Kungl. Maj:t ju redan har anordnat ett premieobligationslotteri. Det är många av svenska folket som aldrig spela varken på det ena eller det andra lotteriet; själv gör jag det icke och för många är det alldeles likgiltigt vare sig det finnes lotteri eller icke. Men när man vet att det årligen går ut miljoner till utlandet, varför icke ordna det så, att dessa stanna inom landet? Utskottets ordförande sade, att det är en riksdagens uppgift att stifva lagar som befrämja arbetsamheten. Ja visst! Det äro vi alla med på, men om ordföranden

ville draga den enda givna konsekvensen ur det föreliggande fallet, så vore det, att man för att verkligen främja arbetsamhet och sparsamhet stadgade absolut förbud på allt vad lotteri heter, utländska såväl som inländska, att sådana icke få finnas: det skall arbetas! Det skulle jag kunna vara med på, men så länge vi icke hava denna lagstiftning utan pengarna gå til utlandet — jag vill icke nämna något land — så är det en annan sak. Vi översvämmas ju här med prospekter från utlandet, där de olika lotteriernas företräden utmålas. Man går efter adresskalendrar och så gott som varenda en inom landet får dessa brev. Detta visar, att det är en trafik som lönar sig i utlandet. Herr ordföranden nämnde vidare, att det är uppfostran till arbete, som bör uppmuntras. Det går jag också med på, men dessa synpunkter kommo icke fram vid behandlingen av 8-timmarslagen i fjol, då det tvärtom var fråga om att minska på arbetet, och vi hava sett följderna av den åtgärden.

Ang.
inrättande av
statslotteri.

(Forts.)

Så sade vidare ordföranden, att ett statslotteri icke kan träda i stället för de befintliga. Nej, det är alldeles sant. Det kan icke helt och hållet överflytta spelet från utlandet till hemlandet, men det kan alldeles säkert minska anledningen att spela i utlandet, då det finnes möjlighet att i ett väl ordnat svenskt lotteri, där man har garanti för, på ett helt annat sätt än vi nu hava, att de spelande erhålla sina vinster. Då minskar man spelandet i utlandet och framför allt, man ikläder icke landet en årlig skattesumma av den beskaffenhet, som för närvarande utgår till utlandet. Vidare sade ordföranden, att om vi använda överskottet, såsom jag för min del föreslog, till bostadsbyggande och främjande av folkhygien och dylikt, så krävdes det så oerhörda summor för att lösa de frågorna, att man skulle behöva uppmana det svenska folket att spela i en oerhörd grad. Det är visst icke meningen. Meningen är den, att man skall med de medel, som eljest gå till utlandet *bidraga* att i någon mån lösa dessa frågor, men ingalunda att därmed lösa dem i sin helhet. Det är ju alldeles tydligt och klart. Ordföranden sade vidare, att det icke är önskvärt att på så vis använda medel, som framkomma av denna man kan ju kalla den last att spela på lotteri. Men är det bättre, tycker ordföranden, att använda rusdrycksfonden att bygga hus av? Det var just vad finansministern föreslog. Jag kan icke se någon skillnad på pengar, som folk spelar ihop och pengar som folk super ihop.

Till sist vill jag uttala ett alldeles bestämt ogillande av det sätt, på vilket regeringen på sin tid behandlade denna fråga, då den motiverade att den lade den åt sidan därmed, att det icke fanns tillräcklig majoritet i riksdagens kamrar. Första kammaren tog den och andra kammaren också fast med blott 2 rösters majoritet. Jag för min del kan icke inse det riktiga i, att regeringen skall väga rösterna, huruvida det är en eller två rösters majoritet eller vad det kan vara. Har riksdagen begärt en sak bör regeringen gå fram med den oberoende därav om majoriteten är stark eller svag.

Det enda som gör mig ledsen i denna fråga är, att jag behöver gå emot min ärade vän herr Larsson i Kroken. Det är visst första gången

Ang. inrättande av statslotteri. vi stå på skilda linjer. Jag ber herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

(Forts.)

Med herr Lithander förenade sig herrar *Sommelius*, *Norman* och *Andersson* i Knäppinge.

Herr Lovén: Herr talman! Det kan icke hjälpas, att det från stora delar av vårt land och särskilt södra Sverige, såsom man haft tillfälle att se, flera generationer igenom stora summor gått ur landet till utländska lotterier. Jag kan därför icke förstå det motstånd, som gång på gång rests mot inrättandet av ett statslotteri i Sverige. Man skall för övrigt icke inbilla sig, att det endast är den sydsvenska befolkningen, som är så starkt intresserad av att spela på lotteri, ty om man vid postverket ville göra en undersökning och räkna särskilt de tyska och danska breven de dagar, då lotsedlarna omsättas, så skulle man finna, att det är oerhörda massor av spelare även från mellersta och norra Sverige och att det är stora penningssummor som sugas till särskilt Danmark, till de lotterier, som finnas där. Man skall icke försöka peka ut den sydsvenska befolkningen såsom uteslutande vän av lotterispelet, ty det är nog mest lika mycket utländska lotterispelare i mellersta och norra Sverige. Jag är verkligen övertygad om, att det icke uteslutande beror på vissa lokala omständigheter såsom nere i södra Sverige.

Jag är fullkomligt övertygad om, att om riksdagen skulle följa utskottets majoritet och herr Moberger, skulle man i morgon i Danmark låta höra ett mycket stort skratt över svenska riksdagens moraliska indignation över deras lotterier, och det kan ej hjälpas, att även den danska finansministern skulle le ett löje av medömkan över den svenska finansministern, som går miste om denna ström av guld och sedlar, som går till Danmark. Den moraliska indignation, för vilken herr Moberger gjorde sig till folk, tror jag vara i kammaren till finnas hos ett fåtal riksdagsmän. Men bland folket ute i landet är den moraliska indignationen alldeles icke tillfinnandes. Den, som vistas bland lotterispelare och icke lotterispelare inom skilda befolkningslager här i landet, han vet, att denna moraliska indignation icke är tillfinnandes i den utsträckning, som herr Moberger påstår. Det är ingen, som försöker förneka, att den sparsamhet, herr Moberger talat om, är av oerhörd betydelse för vårt folk, men icke vinner man denna genom att icke införa ett statslotteri, där till och med de fattigaste kunde få köpa en åttendedels lott i stället för att köpa den i Danmark eller Tyskland. Och när herr Moberger tager till ett så kraftigt argument som att jämföra en lotterikollektion med ett av Gustav III:s brännerier, så vill jag säga, att det är något för starkt. Det imponerar icke ens på dem, som i övrigt äro motståndare mot ett statslotteri, ty det är dock en stor skillnad emellan, att det finns lotterikollektioner och får säljas lottsedlar i Sverige, och de förhållanden, som rådde under Gustav III:s tid, då det fanns brännerier här och där i landet och en flaska med

konungens namnchiffer i varje hem. Jag tror att den flaskan gjorde mycket större skada än den lilla lottsedeln.

Så säger man, att det finnes ett lotteri med åtta dragningar om året. Ja, det är rätt. Men lottsedlarna kosta 11 kronor per styck, och det är en stor del av befolkningen, som ej kan köpa dem utan vill ha en lottsedel, som ej kostar så mycket. De vilja ej spela högt men vilja vara med på en liten lottsedel till exempel en åttendedels lott i danska klasslotteriet. Dessutom är det ej tillgång på dessa lottsedlar. Vid försäljningsstället står ju en lång kö från klockan 3 på morgonen till långt fram på dagen. Dessa lotter köpas ej av de klasser, som herr Moberger vill freda för lotterispel.

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Nu säger herr Moberger, att man skulle spara dessa penningar, som nu spelas bort. Men vilken säkerhet har man för, att de flyta in i sparbankerna? I de flesta fall kommer man nog att göra av med dem på annat sätt. Om herr Moberger en gång finge fara med ångfärjan mellan Malmö och Köpenhamn en omsättningsdag och finge se dessa oerhörda sedelbuntar, som gå till Danmark varje månad, tror jag nog, att herr Moberger skulle undra, varför de ej lika gärna kunde gå i motsatt riktning, nämligen till vår egen huvudstad, i stället för till Danmark. Och när herr Moberger talar om, att de fattiga ej få utsugas med statens vilja genom ett statslotteri, vad vill herr Moberger göra med lottförsäljningen genom danskarna? Är det bättre, att de fattiga utsugas av andra, än att man genom ett statslotteri får in dessa penningar och kan använda dem till att göra nytta inom landet. Jag är överens med herr Lithander om, att något kunde göras med dessa slantar i vårt eget land i stället för i vårt grannland. Man använder där dessa penningar på bästa sätt, och det kunna även vi göra. Och huru vill herr Moberger hindra, att det fortfarande spelas? Man kommer att fortfara att spela. När man säger, att man icke skulle spela på utländska lotterier, om vi finge ett statslotteri här, så tror jag, att det är riktigt. Det kan icke herr Moberger jäva. När det här hemma såldes statsobligationer som mest, visade det sig faktisk en minskning i lusten att spela på lotterier; det fanns då danska lottsedlar över till varje dragning, vilket eljest ej brukar vara fallet. Men det visade sig en bestämd avmattning i spellusten under den tiden. Folk sparade ihop och köpte en obligation för 50 kronor. Även om någon gripits hårt av spellusten, jävar det icke det faktum, att om vi finge ett statslotteri i Sverige, baserat på sunda principer, och kollektioner här och där ute i landet, skulle lusten att spela på utländska lotterier bortfalla. Och jag tror ej, att herr Moberger kan söka upp något universalmedel, som kan hindra spel på utländska lotterier, om vi avslå inrättandet av ett svenskt statslotteri.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Pehrsson* i Bramstorp.

Herr *Henrikson*: Herr talman! Jag begärde ordet efter herr Mobergers anförande, men sedan dess ha så många talare haft

ordet, och bemött herr Moberger så att jag icke har mycket att tillägga utan nu kunde avstå från ordet.

Ang. inrättande av statslotteri.

(Forts.)

Denna fråga om ett statslotteri återkommer som oftast, och så fort den kommer på dagordningen, blir det stora debatter, och så torde det bli även i dag. De skäl för avslag, som man hört tidigare, ha varit desamma, och jag har ej funnit något nytt skäl. Det framhålls från motståndarna, att det ej är staten värdigt att uppmuntra spellusten. Häri ligger en rätt stor sanning, det vill jag ej förneka. Och jag försäkrar, att om det vore möjligt att förbjuda allt spel i landet, så skulle jag ej ha undertecknat denna motion. Men så är ej fallet. Vi ha hört av den föregående talaren, i hur oerhört stor utsträckning det spelas på utländska lotterier och hur mycket penningar, som därigenom gå från landet. Jag har varit i tillfälle i år att taga närmare reda på, hur många ansökningar som inkommit från vårt eget land att få anordna lotterier i landet. Det går till över 200. Somliga ha blivit avslagna och somliga ha medgivits. Jag tror, att vi måste ordna det så, att vi kunna få behålla de miljoner, som nu gå härifrån, inom landet och få kontroll och ordning och reda i spelväsendet.

För några år sedan, då frågan var under debatt i kammaren, talade jag med en gammal riksdagskamrat och frågade, hur han ställde sig till saken. »Ja», sade han, »jag är principiellt motståndare, det har jag alltid varit, till lotterier.» Men han erkände till slut, att han under allra sista tiden börjat bli tveksam, och han sade: »Jag gläder mig i alla fall över, att Dramatiska teatern ligger i Stockholm och ej i Köpenhamn», och jag undrar om inte vi litet var böra kunna ansluta oss till denna hans uppfattning att det trots allt dock är lyckligare ordna det så att vi i möjligaste mån få behålla vårt kapital inom landet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Larsson i Kroken: Herr talman, mina herrar! Jag får säga, att det ej är synnerligen trevligt att uppträda mot mina högt ärade partivänner, herrar Lithander, Nylander, Henrikson och kanske flera, men det kan ej hjälpas. Jag måste säga min mening. Utskottets ärade ordförande har ju redan i huvudsak yttrat, vad jag vill säga, men i alla fall skall jag yttra några ord.

Då vill jag först säga, att vad mina partikamrater beträffar så förstår jag dem. Men jag får säga, att de socialdemokrater, som i utskottet reserverat sig, dem förstår jag faktiskt icke, ty det är, som utskottets ordförande redan framhållit, så, att det kan hända, att om det blir några väsentliga vinster, så blir det i alla fall arbetsfri inkomst, och det är ju icke något, som är vidare inbjudande. Det kan ju bli en kapitalist av en person. Han kan ju t. ex. vinna ett femtiotal tusen kronor. Jag förstår därför verkligen icke dessa herrar. För min egen del har jag alltid hållit före, att ekonomisk trygghet vinnes säkrare genom små utgifter än genom stora inkomster, så besynnerligt det än låter.

Nu har det anförts, senast av herr Lovén, huru väldiga pen-

ningssummor gå till Danmark. Ja, det är beklagligt, men jag förstår icke heller riktigt, hur det hänger ihop. Allt skall väl ej stanna i Danmark, något skall väl komma tillbaka till Sverige, eljest skulle de väl ledsna att spela är efter år. Och skulle det så vara, att allt stannade i Danmark och det landet får så väldiga inkomster, varför kan det då ej hålla sin valuta uppe? Det är underligt även det. Emellertid kan jag ej förstå det.

Jag skall ej bli långvarig. Jag vill endast i protokollet ha antecknat det väsentligaste, som är anført av utskottets majoritet, som jag biträtt. Vi ha sagt där i sista stycket, att det har ofta betonats, och utskottet kan för sin del ej underlåta, att fasthålla vid den meningen, att det är staten ovärdigt att legalisera lotterispelet genom att gå i spetsen för och uppmuntra dess utbredning. Att detta skulle ske genom inrättandet av ett statslotteri torde ej kunna förnekas. Ingenting kan vara mindre önskvärdt än att i en tid som denna, då allt bör göras för främjande hos befolkningen av en anda av arbetsamhet och sparsamhet, bidra till åtgärder, som äro ägnade att uppamma ett osunt förvärvsbegär och stegra lusten för äventyrligt spel. Det naturliga är, att från statens sida i stället göres allt vad göras kan för att motverka en dylik urartning av den allmänna moralen. I den mån det ej låter sig göra att helt och hållet stävja spellusten, har staten i sin hand, genom den kontroll regeringen äger utöva över de privata lotteriföretagen, att hålla det inhemska lotterispelet inom tillbörliga gränser. Utskottet anser sig hava skäl att uttala den meningen, att den kontrollmakt, som sålunda tillhör regeringen, är det för närvarande verksamaste medlet att främja utvecklingen av här förevarande spörsmål i en sund riktning.

Jag skall ej yttra något vidare, utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på motionen.

Herr S v e d b e r g: Herr talman! Som jag är en av reservanterna i denna fråga, skall jag be att få säga några ord för att förklara min ståndpunkt i detta fall.

Det föreliggande utskottsbetänkandet i denna fråga gör på mig det intrycket, att vad sakskalet beträffar, är det icke dessa, som äro betänkandets starka sida, då det gäller motiven för avslag på motionen i fråga. Utskottet anför såsom skäl för sitt avslagsyrkande en historik över denna frågas tidigare behandling inom riksdagen; och enligt min uppfattning om denna utveckling har den gått i den riktningen, att anhängarna av ett statslotteri med åren undan för undan ökats. Utskottet erinrar, att under tiden 1888—1913 väcktes 13 motioner i ärendet, vilka alla av riksdagen avslögos. Ja, det är sant, men dock med en ständigt stegrad minoritetssiffra, tills denna minoritet, då frågan åter var uppe vid 1916 års riksdag, hade uppnått majoritet. Majoriteten var visserligen icke stor — 78 röster mot 76 — men i detta sammanhang bevisar det emellertid, att uppfattningen ändå måste ha undergått en förändring till förmån för den åskådningen, att en lämplig form för ett statslotteri ändå icke skulle vara så oerhört stötande för den allmänna moralen. Jag

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

menar därför, att den historik, som utskottet tillgriper i det här fallet till stöd för sin uppfattning, icke kan betraktas som ett övertygande bevismaterial, utan att det går lika lätt att med denna historik bevisa motsatsen. Men det är ju många gånger så, att om man läser ett utskottsbetänkande, så är det ofta skrivet på ett sådant sätt, att man svävar i okunnighet hela tiden om det syftar på tillstyrkande eller avslag, ty begge tolkningarna passa.

För att nu göra rättvisa åt utskottet vill jag icke direkt påstå, att det föreliggande förslaget till alla delar är vänligt i motiveringen, men vad sakskalet beträffar anser jag, att de passa lika bra för vilken uppfattning man än kommit till.

Nu säger utskottet: »Under den långvariga, sedan åratals pågående offentliga diskussionen i vårt land angående lämpligheten av ett statslotteris inrättande ha skälen för och emot åtgärder i denna riktning hunnit grundligt genomdebatteras. Av ingen, icke ens av de ivrigaste anhängarna av tanken på realiserandet av ett dylikt företag, har den meningen gjorts gällande, att ett statslotteri skulle kunna betraktas såsom något i och för sig gagneligt för vårt folk.»

Ja, det är också vad reservanterna här erkänna. De säga: »Om man stode i valet att helt kunna avskaffa allt lotterispel, så kunde väl ej råda mer än en mening därom, att detta vore det önskvärdaste.

Nu måste man dock utgå ifrån, att spelet på utländska lotterier ej kan effektivt bekämpas, då säkerligen ingen vill vara med om sådana åtgärders vidtagande, som äventyrar brevhemligheten.

Man kan nog också utgå ifrån, att Kungl. Maj:ts allt fortfarande anser sig böra bevilja tillstånd för lotterier inom landet för främjande av olika allmännyttiga ändamål.»

Vidare säger utskottet här: »Utan tvivel kunna berättigade anmärkningar riktas gent emot en del av dessa företag. Men å andra sidan får ej förbises, att de i de allra flesta fall äro avsedda att främja allmännyttiga, humanitära och konstnärliga syften. På samma gång tillfredsställa de allmänhetens spelbehov, utan att därigenom nationalekonomisk förlust tillskyndas landet.»

Här är enligt min uppfattning utskottet inne på ett besvärligt problem. Det måste konstatera, att ett allmänhetens spelbehov förefinnes, och — säges det i tydliga ordalag — för att tillfredsställa det förefintliga spelbehovet böra mer eller mindre direkt rekommenderas de varulotterier, som redan finnas inom landet och de, för vilka tillstånd senare kan komma att medgivas. Utskottet erkänner, som det heter på ett ställe, »att utan tvivel berättigade anmärkningar kunna riktas gent emot en del av dessa företag», men att det å andra sidan ej får förbises, att »de i de allra flesta fall äro avsedda att främja allmännyttiga, humanitära och konstnärliga syften». Har man gått så långt i erkännande, att man säger, att mot dessa lotterier visserligen berättigade anmärkningar kunna göras, men att det förefinnes ett allmänhetens spelbehov, och man vidare är mån om att landet icke tillskyndas några större nationalekonomiska förluster på denna grund, då återstår frågan: i vad mån kan man här

tala om principiella betänkligheter och i vad mån kan man anse, att dessa vunnit i styrka? Jag tror, att vad som här kallas principiella betänkligheter är intet annat än utslag av en rent konventionell moral. Allt talar för, att i det läge, vari lotterifrågan befinner sig, är det icke mycket att välja på. Det måste bli va ett harklyveri, om man försöker få fram den teorien, att staten hittills kan två sina händer från allt ansvar då det gäller lotterier, alldenstund Kungl. Maj:t har i sin hand att, visserligen efter prövning, bevilja tillstånd till lotteri. Att detta rätt flitigt tillämpas ha vi tydliga och starka bevis för i vår cigarr- och pappersaffärers skyltfönster, för att icke tala om det nyaste premieobligationslotteriet, som är statens eget härmed besläktade företag.

Jag kan icke fatta vad som är orsaken till att riksdagens hemställan till Kungl. Maj:t år 1916 om utredning av lotterifrågan icke lett till någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Men det är ju en särskild historia, som man kan taga del av i det svar, som lämnades av den interPELLERADE departementschefen i denna kammare den 19 februari innevarande år.

Till sist vill jag framhålla, att jag icke kan finna, att vare sig sakliga eller principiella skäl tala mot, att riksdagen går den väg, som reservanterna föreslagit. Därmed skulle man vinna vissa fördelar. För det första skulle vinnas en minskning av den penningström, som nu rinner ut till utländska lotterier; naturligtvis förutsettes därvid, att formen för detta statslotteri blir så tilltalande som möjligt. För det andra vinner man ordnade och enhetliga förhållanden på detta område, vilket givetvis ur kontrollsynpunkt är att föredraga framför nu rådande förhållanden, som knappast kunna anses vara fullt tillfredsställande.

Den principiella invändning, som gjorts mot inrättande av ett statslotteri, nämligen att det skulle bli en inkomstkälla för staten bortfaller genom ett bifall till reservanternas förslag. Dessa ha nämligen i sin motivering framhållit, att den uppkomna vinsten skulle användas till främjande av sådana ändamål, vartill nu erhållas lotterirättigheter.

På grund av vad jag sålunda anfört her jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hedvall: Herr talman! Då jag inom utskottet biträtt avslagsyrkandet å ifrågavarande motion, ha de av utskottet framhållna moraliska betänkligheterna icke för mig varit avgörande. Det för mig avgörande har varit, att med nuvarande inhemska penninglotterier främjas och stödes en hel del allmännyttiga, humanitära och konstnärliga syften, under det att motionärerna i sin motivering uttryckligen framhålla, att de med sin motion avse en sådan lotterianordning, »att staten därigenom skulle erhålla en ny, icke obetydlig inkomstkälla». Detta är, som kammaren torde finna, en helt annan motivering än den, som herr Lithander i debatten i dag framhåller. Jag uppskattar till fullo värdet av att staten beredes tillräckliga inkomster, men jag vill icke medverka till att de

Ang.
invändande
statslotteri.
(Korta)

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

av mig nyss nämnda syftena avstängas från det ekonomiska stöd, de för närvarande ha. Hade motionärerna i sin motion tagit hänsyn härtill, hade det starkaste skälet för mitt avslagsyrkande bortfallit.

Som frågan nu ligger, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman, mina herrar! Det är för att deklarerera min principiella ställning till denna fråga, som jag ber att få säga några ord.

Jag har icke alls någon lust för penningsspel av något slag och sålunda icke heller för lotterispel. Om man ser på den i utskottets betänkande intagna historiken, skall man finna, att det på första sidan talas om, huru många gånger denna fråga varit före i riksdagen och att de framförda förslagen i ämnet vid upprepade tillfällen väl vunno bifall av första kammaren, men föllo på grund av konsekvent motstånd från andra kammarens sida.

Det är ganska märkvärdigt, att man i vår demokratiska tid tyckes vilja falla undan för första kammarens gamla tendenser i vissa frågor. Det fanns en tid, då man i andra kammaren satte en ära uti att motverka rusdryckerna och gå fram på förbudslagstiftningens väg, men första kammaren hade en annan ståndpunkt, och det är icke utan, att i detta fall första kammarens uppfattning börjar att smyga sig över till andra kammaren, och även då det gäller en sådan fråga som lotterifrågan synes förhållandet vara enahanda.

Reservanterna säga, att »som man stode i valet att helt kunna avskaffa allt lotterispel, så kunde väl ej råda mer än en mening därom, att detta vore det önskvärdaste». De säga sålunda, att om man kunde få bort lotterispelet helt och hållet, så skulle de vilja vara med därpå; men när det nu i alla fall finnes lotterispel, så vill man medverka till, att vi skola få ännu mer av det slaget. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att detta är en besynnerlig uppfattning. Reservanten herr Svedberg har nu här konstaterat, att det finnes ett behov här i landet att spela på lotterier. Ja, hur växa sådana behov fram? Om en unghäst får vana att skena, så får han snart ett behov av att skena, men inte är det därför sagt att man skall bereda honom mer och mer tillfälle därtill. Jag anser, att då det finnes ett osunt behov på ett eller annat område, så bör man söka att motverka detta behov och icke vara med om att staten eller riksdagen befrämjar detsamma, vilket jag icke kan finna vara riktigt.

Herr Lithander anförde, att genom de penningar, vi skulle få in genom ett statslotteri, kunde man medverka till att så många allmännyttiga ändamål blevo understödda. Han talade i detta sammanhang också om behovet av badstuvad ute i bygderna. Jag skulle vilja säga herr Lithander, att vad vårt folk behöver är moraliska badstuvad, och detta vinner man icke genom att gå med på detta förslag.

Herr Nylander kunde icke förstå, att detta vore en indirekt beskattning av det svenska folket. Jag kan icke fatta vad det då skulle vara, om det icke är en indirekt beskattning. Men jag kan förstå, att herr Nylander kan vara med om ett sådant förslag. Vad jag däremot inte kan förstå är att de socialdemokratiska reservanterna kunnat gå med på ett dylikt. Ty går man med på ett förslag sådant som detta, blir det väl framför allt småfolket, som kommer att få släppa till fiolerna.

När herr Lovén sade, att danskarna skola komma att skratta i morgon, om de få veta, att vi fattat beslut i dag i överensstämmelse med utskottets förslag, så vill jag säga herr Lovén: låt danskarna skratta. Jag tror i alla fall, att vi icke ha anledning att gå med på en sådan åtgärd, ty det vore icke ägnat att ingiva svenska folket det förtroende till Sveriges riksdag, som det ändå bör ha.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson i Hagaström: Herr talman! Efter det anförande, som hållits av herr Larsson i Kroken, och vari jag ber att få instämma, kunde det vara överflödigt att säga något vidare. Men jag vill bara påminna de ärade förfäktarna av lotteritanken här, när de förhäva sig över att riksdagen en gång för några år sedan gick med på en skrivelse i ämnet, att dels voro majoriteterna därvidlag synnerligen små, i första kammaren sex rösters majoritet, d. v. s. 56 mot 50, och i andra kammaren var det 78 mot 76, d. v. s. två rösters majoritet. Och under vilka förhållanden var det omröstningen försiggick? Jo, om jag icke är fel underrättad, så var det så, att det skedde i påskferien och att Norrlandståget gick ett par timmar, innan frågan kom före. Norrlandsrepresentanterna hade rest från kammaren och överlämnat åt skåningar och sydsvenskar, som ofta äro böjda för en del vidskepelse i ekonomiska frågor, att avgöra lotterifrågan. På det viset kom den majoriteten till stånd. Hade Norrlandståget gått fyra timmar senare, hade det blivit en överväldigande majoritet på andra kanten. Det var vad jag egentligen skulle säga.

Men härtill skall jag be att få lägga ett par ord angående de synpunkter, som jag framfört vid föregående tillfällen, då frågan varit före. De i Sverige, som yrka på statslotteri, ha funnit tillmötesgående så mycket de rimligtvis kunna begära, i och med det att staten lagt upp ett statslån, där en del av räntan utgår i form av lotterivinst. Den som tror, att han är av försynen utsedd att erhålla en betydligare mängd arbetsfri inkomst, kan köpa och inneha en sådan statsobligation. Men jag tror näppeligen, att detta statsobligationslån har i nämnvärd grad inskränkt spelet på andra lotterier, lika litet som jag tror, att om vi få ett statslotteri i egentlig mening, det kommer att inskränka spelet på Danmark av den, som äro vana att spela där.

Man kan icke göra en jämförelse mellan de varulotterier, som förekomma här i Sverige till ett eller annat välgörande ändamål,

Ang.
i berättande av
statslotteri.
(Forts.)

Ang.
berättande av
statslotteri.
(Forts.)

och det danska klasslotterispelet. Ty de som spela här på våra varulotterier, till vilka lottsedlar säljas litet varstans i olika affärer, cigarrbutiker o. s. v., köpa ej lottsedlar för att vinna. Jag vet knappast något lotteri till förmån för än det och än det, till vilket man ej prackat lotter på mig mot min vilja, men då jag funnit mig så gott som tvungen att köpa. Jag minns emellertid ej en enda gång, som jag sett efter i en dragningslista, om jag har vunnit något, och om jag vunnit, så har jag icke kunnat veta det, ty lottsedlarna äro för länge sedan söndersmulade i mina fickor, när dragningslistan kommer. Så tror jag, att tiotusen göra av dem, som köpa lottsedlar till dessa lotterier. Men de, som köpa lottsedlar till danska klass- och danska koloniallotterierna, det är för övrigt folk — som tycks ha en hel del representanter här i kammaren och särskilt från södra Sverige — det är folk, som tro, att de egentligen äro födda till att en gång komma i den ställningen, att de ej behöva göra något, det är folk, som fått för sig att samhällelig lycksalighet består i att ej göra något och ha det bra ändå.

Jag tror ej, att andra kammaren har något skäl att uppmuntra sådana tendenser, där de finnas. De tendenser, som här behöva uppmuntras, det är sannerligen sådana, vilkas förfäktare säga: ni skall arbeta och arbeta ännu mera, spara och vara omtänksamma, medan ni äro unga och medelålders, för att ha någonting, när ni bli sjukliga och äldre. De tendenserna böra uppmuntras i vårt land och framför allt i andra kammaren och icke all möjlig ekonomisk vidskepelse, framför allt av den art, som detta förslag innebär.

Det skulle kunna tyckas ej göra så förfärligt mycket att gå med på detta förslag, då det är så, att den som vill kan anses ha full rätt att gå på teatern eller köpa en biografbiljett eller lägga sig till med en liter konjak eller gå på en dansbana. Varför skall han då icke få köpa en lott till ett lotteri, där man kan vinna en summa, om turen är god? säger man. Varför jag är så envis att sätta mig emot just detta, det är därför, att jag fruktar, att om det bleve verklighet, skulle en smygande smitta vinna insteg hos folket och i det ekonomiska livet frestelsen, som ligger och lurar och viskar att man skall passa på tillfälle att bli förmögen utan arbete. Det är det avgörande för mig.

Och så en annan historia. När jag ser två socialdemokratiska namn under reservationen här, då tänker jag som Sören Kirkegaard sade på sin tid, när han såg på den officiella danska religionen: Det var satan till kristendom! Och så må jag säga: det var en märkvärdig socialdemokrati och märkvärdiga representanter för socialismen, socialismen, som lär, att »arbetet är källan till all rikedom och all kultur». Här komma nu representanter för nya villolärer, som säga, att även danska och svenska lottsedlar kunna vara källan till rikedom och kultur. Detta är för mig ett sjukdomssymptom, ett symptom av ett socialt kvacksalvaresinne, som vi skola få se fruktansvärda utslag av, när de viktiga frågorna om tullar och andra sådana frågor komma upp. Ty de människor,

som gå med på lotteri av de skäl, som här framhållits, de komma, därom är jag säker, att fara som spån på strömmen, när t. ex. tullstormen och andra villfarelseströmningar gå igenom vårt folk. Därför är det, som jag särskilt hugger in här.

Men det är även upprörande att narra enfaldigt och fattigt folk att lägga ned sina slantar på lottsedlar. Det kan ej vara herr Lovén obekant, att i Danmark de mest fattigt ställda, arbetare, änkor och andra bära i väg och fylla pantbankerna med sina sängkläder och gångkläder två, tre dagar, innan dragningarna äro, för att för sina surt förvärvade slantar skaffa sig lottsedlar och sedan finna, att de ingenting vinna. De måste därefter slita ihop pengar för att lösa igen sina sängkläder och gångkläder. Dithän driver man det. Öppna vi ett statslotteri, så kommer man att spela både på det danska och det svenska lotteriet. Hemmen bli utarmade eller i varje fall mera arma, än de annars skulle behöva vara.

I detta yttrande instämde herrar *Hamrin, Igel, Werner och Anderson* i Knapasjö.

Herr *Svedberg*: Herr talman! Jag begärde ordet bara för att besvara en replik och för att bemöta den senaste talaren.

Herr *Carlström* sade, då han uppträdde här, att jag hade konstaterat ett spelbehov inom landet. Härtill vill jag svara, att det är jag icke ensam om. Jag vill framhålla, att utskottet konstaterar detsamma, och jag vill be att få särskilt understryka, att det är utskottets egna ord jag nu citerar: »På samma gång tillfredsställa de (d. v. s. lotteriföretagen) allmänhetens spelbehov.» Således förutsattes här, att utskottet har den uppfattningen, att det finns ett sådant behov, då det uttrycker sig på det sättet.

Herr *Fabian Månsson* förklarade, att vid omröstningen här i andra kammaren 1916 voro röstsiffrorna mycket små, och han ville nästan insinuera, att det här låg en sorts överrumplingspolitik bakom. Men om man lägger tillsammans röstsiffrorna 78 och 76, så får man ju en summa av 154, och det vittnar väl icke om ett så ytterst litet besökt sammanträde. Och jag tänker mig också, att vid det tillfället som vid så många andra har man begagnat sig av kvittningssystemet. Jag tror således icke, att man kan tillmäta dessa siffror en så synnerligen stor betydelse i den riktning, herr *Månsson* ville göra gällande.

Herr talman jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Vid genomläsningen av reservationen, finner man, att denna indirekt uttalar en förkastelse över allt vad lotterier heter. Men ändå vill man ha ett statslotteri infört. Och herr *Lovén* utgår vid försvaret för ett sådant ifrån, att man vill ha detta byggt på »sunda principer». Huru dessa två meningar skola kunna förenas, har jag svårt att finna. Särskilt vill herr *Lovén*, att man skall ordna det så, att fattigt

Ang.
iörrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

folk, som han uttryckte sig, skall kunna vara med och köpa en åttondels lott.

Jag vill instämma med herr Fabian Månsson, då jag till fullo delar hans uppfattning angående nödvändigheten av att våra inkomster, våra förtjänster byggas på ett redligt, gott och sunt arbete och icke på spekulationslust i form av spel.

Herr Lithander uttalade sig i den riktningen, att det kan lika mycket försvaras, att man spelar ihop pengar som att man super ihop dem. Ja, det är ju också en synpunkt, att försvara införandet av ett ont med att peka på ett annat ont, som förut finnes. Andra kammaren uttalade sig förra året mot kortspel, och det gjordes då ganska kraftiga inlägg mot denna form av spel. Det skall bli ganska intressant att se, om samma kammare är beredd att införa en annan sorts spel i form av lotteri.

Man har särskilt försvarat anordnandet av statslotteri därmed, att man kan anslå vinsterna till något gott ändamål, och därmed menar man, att det skall vara mera inbjudande för herrar riksdagsmän att rösta för detta. På samma gång skulle man hindra att penningarna gå ut till andra länder. Vad det sista angår, att man nu här är så angelägen om att bevara penningarna inom landet, så kan man med lika stort skäl säga: släpp spritfloden, släpp den svenska punschen loss, så behöva vi icke skicka pengar till utlandet för import av vin och sprit.

Jag har förut både genom att uppträda i denna kammare mot införandet av statslotteri och genom att instämma med dem, som icke vilja vara med härom, alltid ställt mig på en avvisande ståndpunkt, och jag gör så fortfarande i dag och ber således, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Lundén* instämde häruti.

Herr *Leander*: Herr talman! Herr Månsson i Hagaström uttalade sin förvåning över att två socialdemokrater stå i betänkan- det som reservanter. Jag skall tillåta mig att uttala en stilla und- ran över att också en bondeförbundare står såsom reservant där. Jag kan icke föreställa mig, att han skall få några av sina parti- kamrater med sig. Bondeförbundet ger sig ju ut för att fram- för andra arbeta för den svenska bondens bästa, men detta främjas sannerligen icke genom att uppmuntra honom att spela, vilket gi- vetvis skulle bli följden, om vi skulle få ett statslotteri. Ty få vi ett sådant lotteri, är det väl också meningen, att folkets skall spela på detta.

Emellertid har detta statslotteri blivit ett älsklingsbarn för en hel del av representanterna i denna kammare. Det är, som om landets och folkets välfärd hängde på, huruvida vi kunna få ett sådant lotteri. Men när denna kammare ansågs ha en mera konservativ ståndpunkt än nu, avvisade den ständigt tanken på ett statslotteri. Det skulle väl vara ganska underligt, om den nu

efter det demokratiska genombrottet skulle intaga en annan ställning än förut, så att den rentav skulle vilja legalisera spellusten, vilket man ju gör, om man är med om att införa ett statslotteri.

På grund därav, herr talman, tror jag, att det är bäst, att vi stå på den gamla ståndpunkten, ty demokratin manifesterar sig icke genom att ockra på folkets lidelser. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och hoppas, att kammarens majoritet går med därpå.

Herr Lovén: Herr Fabian Månsson pekade på, att sista gången, då kammaren fattade beslut i denna fråga, var det med så liten majoritet, att herr Månsson på grund därav nästan syntes vilja urskulda, att regeringen icke tagit upp frågan. Jag skulle vilja fråga herr Fabian Månsson: Om kammaren en gång med en rösts majoritet fattat beslut om spannmålstullarnas borttagande, skulle icke då herr Fabian Månsson fordra av vilken regering som helst, att den satte i verkställighet kammarens beslut? Det är väl icke den fråga, det gäller, som skall vara det avgörande, utan det skall väl vara kammarens majoritet, som ger utslaget, och det oberoende av om det är en eller två eller flera rösters övertikt.

Herr Leander försökte spela ut herr Svedberg mot bondeförbundet, och herr Månsson spelade ut de socialdemokratiska reservanterna, såsom helt naturligt är. Jag skulle vilja be herr Fabian Månsson att göra ett litet tankeexperiment. Om han skulle vidtaga en kroppsvisitation på varenda vänstersocialist i Sverige, skulle han sannerligen icke finna så värst många, som icke hade någon lottsedel innanför tröjan, åtminstone icke i södra Sverige. Vänstersocialisterna äro icke mera fria från den sortens vidskepelse än andra, utan lika goda spelare som vem som helst. Den historien skola vi därför försöka göra upp med detsamma, så att då man kommer till valrörelsen man icke då kan försöka spela ut de olika klasserna mot varandra i lotterifrågan. Det skall icke lyckas, det skall jag be att få säga herr Månsson.

Då herr Månsson talade om de massor av säng- och gångkläder, som gått till pantbankerna i Köpenhamn vid tiden för lotteridragningarna, så gör det sig nog bra, men om man vet, att $\frac{1}{8}$ -dels lottsedel kostar en krona första gången och 1:80 kr. den andra, så förstår man, att de icke behöva gå i väg med så ofantligt mycket säng- eller gångkläder för att få köpa en sådan lottsedel. Jag tror således icke, att pantbankerna skulle bli så fulla av den anledningen.

Herr Lithander: Herr talman! Jag vill endast säga, att oppositionen här har tagit fullkomligt fel på fråga, ty det är icke meningen att lära svenska folket att spela, utan meningen är att lära det att spela på svenskt lotteri i stället för utländskt.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Herr Månsson i Hagaström: Gentemot den ärade skåne-representantens yttrande vill jag bara säga, att jag icke har och icke tänker spela ut medlemmar av min egen partiriktning såsom varande bättre än några andra. Då jag håller föredrag för dem och framdrar de sämre sidorna hos de besittande i samhället, brukar jag alltid säga: Nu skola ni icke vara högfärdiga och tro, att ni äro bättre än några andra, ty hela skillnaden är, att de komma åt att stjåla och att ni icke komma åt.

Vad frågan här gäller, det är, att om man ser dåliga instinkter hos folk, skall man icke taga dem under armarna och hjälpa dem fram utan försöka draga folket därifrån, och den tanken, att man skall bli välbärgad utan arbete, det är en genomgiftig och förbannad tanke, som vi icke kunna tolerera.

Herr Fast: Herr talman! Endast ett par ord!

Det kan ju icke anses för mycket efter alla dessa moralpredikningar, att jag säger ett par ord. Jag vill till den siste ärade talaren säga, att jag tror, det skulle se ganska underligt ut, om man skulle börja taga fasta på det ena anförandet efter det andra, som herr Fabian Månsson här håller. Då skulle man säkert icke mycket fästa sig vid dem. Det är min erfarenhet efter den korta tid, jag varit i tillfälle att höra honom. Jag tror, att herr Fabian Månsson kan erinra sig ett samtal, som han och jag jämte någon annan riksdagsman tillsammans på en resa i Dalarna i fjol förde, om jag icke missminner mig. Herr Månsson fällde då det yttrandet, att han ansåg, att varje svensk arbetare åtminstone borde vara innehavare av en svensk statsobligation. Nu är det visserligen sant, att det då var fråga om statsobligationer och icke ett vanligt penninglotteri, men märk väl, även denna fråga ingår i den utredning, som nu reservationsvis föreslagits.

Då man suttit här stilla och åhört de skäl, som framförts mot reservationen, så får jag säga, att det var bra mycket väsen och bra litet innehåll i den moraliska predikan, som hörts såväl av herrar Bengtsson i Norup, Fabian Månsson som ned till herr Carlström, och jag får för min del innerligt hoppas, att det moraliska badstuvad herr Carlström hoppades, att det svenska folket snart skulle få genomgå, har åtminstone denna kammare i någon mån fått genom de anföranden, som höllos av herr Carlström i Sävsjö m. fl.

Till den siste ärade talaren, herr Fabian Månsson, vill jag säga, att, då han så indignerat angriper ett par socialdemokrater, för att de varit djärva nog för att följa sin egen övertygelse, tycker jag, han skulle känna sig glad, eftersom han alltid sagt, att partilidelserna och partibanden äro en förbannelse och att han endast tillhör ett parti för att söka slå sönder detsamma så fort som möjligt. Jag tycker, att då borde han icke angripa ett par personer, för att de verkligen vågat följa sin övertygelse. Det är icke så, att vi vilja lära svenska folket att spela, utan vi ha råkat se, att förhållandena, sådana de äro, äro långt ifrån tillfredsställande och att det sätt, varpå man nu tillåter lotterier, icke är ägnat att höja moralen varken hos

det svenska folket, eller hos innehavarna av lotterirättigheterna. Och då man å andra sidan ser det spel, som förekommer å utländska lotterier, då har jag ingen möjlighet att följa med herrarna här, som bröstat av det grova artilleriet med den moraliska urladdningen. Jag får säga, att man bör väl ge varje fråga sådana dimensioner, som den har. Icke tror jag, att svenska folkets moral blir vare sig bättre eller sämre, om vi få ett statslotteri eller icke, och till detta vill jag anknyta, att det icke är någon här i kammaren, som vågat säga, att det danska folkets moral är sämre än det svenskas, därför att man i Danmark har ett statslotteri. Jag förstår icke, hur man kan blåsa upp den här frågan till sådana dimensioner.

Gentemot herr Hedvall ber jag att få säga, att den motivering, han anförde till stöd för avslagsyrkandet, är precis densamma, som reservanterna anföra till stöd för ett bifall till reservationen. Jag är även övertygad om att många här i kammaren, som fritt vilja följa sin egen övertygelse, komma att rösta för bifall till denna senare. Det här har blivit en fråga, som man icke söker bedöma objektivt efter sin personliga uppfattning utan där man av moraliska etikettskäl intar en ståndpunkt, som kanske icke är ens egen. Och det får jag för min del säga, att en sådan ståndpunkt har jag allt hitintills djupt föraktat och jag kommer även hädanefter att så göra.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Jag skall be att få vitsorda riktheten av ett av de citat av mig, som den föregående ärade talaren anförde, och det var det, då jag sade, att varje svensk arbetare borde ha en statsobligation. *En* har jag förmodligen icke sagt, i varje fall menade jag det icke, utan jag har nog menat, borttåt två hundra. Men dessa statsobligationer, som jag anser, att varje svensk arbetare bör inneha, de skola vara *förtjänta* och hopsparade och *icke vunna* på lotteri. Det är skillnaden.

I det andra fallet återigen anser jag, att talaren citerade mig fel. Jag sade från talarstolen här för några dagar sedan icke, att jag var med i mitt parti för att så fort som möjligt slå sönder det, utan jag sade, att, om jag är med i ett parti över huvud taget, är jag det i främsta rummet för att slå partiledareandan inom detsamma i ögonen vid alla möjliga tillfällen, d. v. s. jag är mest med om demokratiska skäl.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med avslag å andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5 bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Ang.
inrättande av
statslotteri.
(Forts.)

Ang.
inrättande av
statslotteri.

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 78 ja mot 68 nej, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 15.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 200, angående ändrade bestämmelser för tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen ävensom av nybyggeslägenheter å Alträskes nybyggesområde;

nr 204, angående anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

nr 195, angående befrielse för kronofogden C. O. Helmer att gälda visst honom ådömt belopp;

nr 212, angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott;

nr 213, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter änkan *Kristina Fredrika Andersson*, född *Norman*, från *Hedemora*, m. fl.;

nr 215, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående eu särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 220, angående merkostnad för vissa ombyggnads- och inredningsarbeten inom Västerås slott; och

nr 221, angående befrielse för riksbanken att under viss tid inlösa av banken utgivna sedlar mot guld.

Sistnämnda proposition blev på begäran omedelbart hänvisad till bankoutskottet.

Övriga propositioner bordlades.

§ 16.

Ang. åtgärder
för ökad an-
vändning av
fisk inom
landet.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ökad användning av fisk inom landet föredrogs härpå. Därvid yttrade

Herr *Lithander*: Herr talman! Jag ber att vid föredragningen av detta utskottsbetänkande få uttrycka en verklig tillfredsställelse över att utskottet enhälligt yrkat bifall till motionen. Den före-

liggande frågan, som ju är en av de viktigaste inom vår folknäring, avser ju att se till att vårt fiske, det må gälla havsfisket eller insjöfisket, blir tillgodosett på ett bättre sätt än hittills varit fallet.

Jag erinrar mig tillfällen, då det på grund av mindre goda anordningar icke varit möjligt att tillvarataga de rikliga sillfiskerna på västkusten; man har icke medelst snabba transporter kunnat erhålla nöjaktig avsättning för sillen, detta födoämne av dock så oerhört hög rang, i industricentra och landsorten i övrigt. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att de personer, som få med denna utredning att göra, skola ägna transportfrågan en mycket ingående granskning. Jag vill vidare uttrycka den förhoppningen, att det även må lyckas dem att bidra därtill att konserveringsfrågan — rökning och andra åtgärder — skall kunna lösas på ett lyckligt sätt. Det får icke upprepas något sådant, som t. ex. hände på vissa fiskeorter på västkusten att utanför den egna orten fångad fisk köptes av befolkningen rökt, men rökt icke i hembygden utan i utlandet, varifrån den importerats i och för avsättning här i Sverige. Något sådant kan ej vara nationalekonomiskt riktigt.

Jag skall be att få fästa deras uppmärksamhet, som komma att få denna sak om hand, på ett verk som utkommit i Tyskland sedan en lång följd av år tillbaka. Det saknas här i riksdagsbiblioteket och, såvitt jag kunnat finna, finnes det ej heller i Uppsala universitetsbibliotek. Det heter »Mitteilungen des deutschen Seefischvereins». Där påvisas t. ex. bl. a. den saken, hur förståelsen för och kännedomen om användning av havsfisk gjorts till föremål för kurser, målmedvetet inriktade på att träffa hela befolkningen i detta stora land. Det kunna vi ha anledning ta efter. Jag vill nämna, att år 1911 anordnades icke mindre än 263 dylika kurser på olika orter, omfattande 12,113 personer, som deltog, och det var en mycket stor kvantitet fisk, som för det ändamålet transporterades till dessa orter. Det har uppgjorts kartor över hur dessa kurser fördelas på olika delar av landet, och man får därav en fullkomlig överblick, så att man icke går förbi någon ort.

Det är nämligen så, att förståelsen för vad havsfisket betyder i näringsvärde är mycket begränsad till kusterna här i Sverige. Motviljan mot att använda fisken inom landet beror därpå, att man helt enkelt icke förstår det oerhörda näringsvärde, som den besitter. Jag vill fästa uppmärksamheten på de strävanden i olika riktning, som i nämnda verk äro gjorda. I detta verk, som jag för min del har tillgängligt ända sedan 1911, beröras olika grenar av vad som är ägnat att främja fisket. Man har t. ex. statsunderstödda tävlingar för att framställa modeller till lämpliga fiskebåtar, för avprovning av de bästa motorer o. s. v. och redskap i övrigt.

Man har vidare följt i mycket hög grad utvecklingen på olika orter inom olika länder — med ett ord, man har gjort denna fråga till föremål för ett verkligt studium, och jag vill hoppas, att även vi skola kunna ernå någonting i den riktningen.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Lindvall* instämde häruti.

Ang. åtgärder
för ökad an-
vändning av
fisk inom
landet.
(Fort.)

*Ang. åtgärder
för ökad an-
vändning av
fisk inom
landet.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 17.

Slutligen föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av en byggnadsstadga för rikets landsbygd; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 18.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr J e p p s o n, som anförde: Herr talman! En å Aspöfjärden utanför Karlskrona för en tid sedan inträffad olycka ger mig anledning att påkalla herr statsrådets och chefens för finansdepartementet uppmärksamhet å vissa dithörande förhållanden.

Onsdagen den 5 dennes blev under med några örlogsfartyg pågående skjutövningar en fiskaren Karl Månsson å Hasslö tillhörig båt rammad av en u-båt med den sorgliga påföljd att Månsson, som själv befann sig i båten, kom i vattnet och trots tillskyndande personers berömvärda räddningsförsök omkom.

Jag skall inte närmare ingå på detaljerna vid olyckan ifråga. Då jag förmodar, att det protokoll, som förts, vid det förhör, vilket hållits i anledning av olyckan, lämnar tillräckliga upplysningar i det hänseendet. Utan vad jag med denna interpellation närmast vill påvisa är statens enligt min åsikt oavvisliga plikt att lämna verksam ekonomisk hjälp till den avlidnes familj och således göra vad som kan göras för att minska förlusten av maken och fadern. En förlust som ingen ekonomisk ersättning kan till fullo ersätta.

Visserligen ha enskilda personer, officerare i Karlskrona, på ett hedrande sätt redan lämnat en första ekonomisk hjälp. Men av de upplysningar, som stått mig till buds, kan jag inte se annat, än att även staten bör i detta fall träda hjälpande emellan.

Dessutom är det enligt min mening av vikt att se till, att flottans övningar bedrivs på ett sådant sätt, att orsksbefolkningen ej utsättes vare sig för livsfara ej heller för onödiga risker att få sina dyrbara fiskredskap förstörda på ett eller annat sätt.

Ifrån fiskarebefolkningens sida klagas nu mycket över den våldsamma framfart befälhavare å flottans fartyg stundom tillåta sig.

I en blekingetidning ha några fiskare uttalat sig i denna fråga, och de rikta en förfrågan till vederbörande, huruvida befälhavarna å torped- och undervattensbåtarna inte ha några skyldigheter att se upp för fiskebåtar? Den senaste olyckan på Aspöfjärden skulle ha haft många föregångare, om inte fiskarena varit på sin vakt. Det har nu gått därhän, säga de, att det är förenat med verklig livsfara att endast segla ifrån Hasslö och in till staden.

Så omtalas t. ex. ett fall från förlidet år. Då en motorbåt befann sig på väg in till Karlskrona, lastad med fisk samt en mängd passagerare ombord, företrädesvis kvinnor, höres innan man vet ordet av, ett våldsamt dån i vattnet, och strax efter glider en undervattensbåt från undervattensläge upp så tätt akter över, att den bokstavligen skrapar vid rodret. En sekund tidigare och motorbåten med sina många ombordvarande hade kantrat. Likadant, framhålles det, uppträda torpedbåtar. För en tid sedan passerade under tjocka en torpedbåtsdivision om 3 st. syd om Hasslö utan att ge några som helst signaler, trots att dimman gjorde det fullständigt omöjligt att hålla reda på dem.

Denna gång var det en annan Hasslöfiskare, som kom i fara.

Helt plötsligt dök båtarna upp ur dimman och passerade med stark fart endast en halv meter akter om hans lilla båt.

Vidare få fiskarena ofta i anledning av örlogsfartygens övningar vidkännas mycket obehag vid utförandet av sitt även under normala förhållanden riskfyllda yrke. Stora förluster drabba dem ofta i form av förstörelse å fiskegarn, förstörelse förorsakad av örlogsfartygens övningar och därmed sammanhängande omständigheter.

Man frågar sig därför, om intet kan göras för att förminska de risker till liv och egendom, som fiskarebefolkningen är utsatt för ifrån örlogsfartygens sida.

På grund av vad jag nu anfört, får jag härmed vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet framställa följande frågor:

1) Ämnar herr statsrådet vid innevarande års riksdag framlägga proposition avseende pension till den 3 dennes omkomne fiskaren Karl Månssons änka och minderåriga barn?

2) Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att söka förebygga såväl dylika olyckor som ock förstörelse av fiskredskap?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

§ 19.

Herr *Andersson* i Gävle avlämnade en av honom *m. fl.* under-tecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 146, angående statsbidrag till epidemisjukvården.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 346, blev på begäran bordlagd.

§ 20.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i vissa delar av förordningen om landsting; och

nr 9, i anledning av väckt motion om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 13, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1920 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer;

bevillningsutskottets betänkande, nr 11, angående vissa delar av tullbevillningen;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, angående dels verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning dels ock användande av riksbankens vinst för år 1919; och

nr 20, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fri rättegång den 19 juni 1919; och

nr 17, i anledning av väckt motion med förslag till lag angående rättshjälp åt häktad;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av möjlighet för folkskollärare att genom självstudier förvärva kompetens för viss undervisning i fortsättningskolor;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 8, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande av billigare tandvård; och

nr 9, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i § 1 i lasaretsstadgan och § 1 i sjukhusstadgan;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av dels herr Berglunds motion, nr 286, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande för mera avlägsna trakter av ökad möjlighet för anslutning till rikstelefonnätet, dels herr Janssons i Ljusterö motion, nr 287, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utsträckning av det område, inom vilket fria telefonsamtal med Stockholm äro medgivna, dels herr Janssons i Ljusterö m. fl. motion, nr 288, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision i vissa avseenden av gällande bestämmelser om avgifter för anläggning och underhåll av telefonledningar och dels herr Magnussons i Skövde m. fl. motion, nr 306, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om överförande till de borgerliga församlingarna av äganderätten till den ecklesiastiska jorden; och

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i visst avseende av hittills tillämpat förfarande vid försäljning av virke från skogar under kronans förvaltning.

§ 21.

Herr statsrådet *Eriksson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 201, angående pension till före båtsmännen Carl Anton Julius Pettersson Ekeby och Frans Johan Fröblom Wiberg; och

nr 202, angående ersättning till 2:a klass sjömannen K. A. R. Bengtzén i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 22.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att onsdagen den 17 i denna månad i den genom herr Brantings utnämning till statsminister uppkomna ledigheten utse en ledamot att delta i talmansöverläggningarna.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under 2 dagar fr. o. m. den 15 mars.	
	<i>Lithander</i>		
»	<i>Lovén</i>	» 5 »	» 15 »
»	<i>Åkesson</i>	» 4 »	» 15 »
»	<i>Bergström</i> i Högsön	» 5 »	» 20 »
»	<i>Borggren</i>	» 4 »	» 16 »
»	<i>Johansson</i> i Olstorp	» 9 »	» 16 »
»	<i>Rehn</i>	» 8 »	» 15 »
»	<i>Edbom</i>	» 3 »	» 14 »
»	vice talmannen <i>Hamilton</i>	» 2 »	» 15 »
»	<i>Lagerkvist</i>	» 4 »	» 15 » och
»	<i>Edén</i>	» 2 »	» 14 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 14 mars.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisade därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 158, angående anläggning av väg till Tärna socken m. m.;

nr 168, angående utvidgning av tjänstemannasamhället vid Mörby;

och

nr 178, angående statsbidrag till uppförande av vissa byggnader vid kustsanatoriet Apelviken;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 179, med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik;

till statsutskottet propositionen, nr 180, angående anslag för anställande inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av en automobilinspektör;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 200, angående ändrade bestämmelser för tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen ävensom av nybyggeslägenheter å Alträskes nybyggesområde; och

nr 204, angående anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

till statsutskottet propositionerna:

nr 195, angående befrielse för kronofogden C. O. Helmer att gälda visst honom ådömt belopp;

nr 212, angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott; och

nr 213, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter änkan Kristina Fredrika Andersson, född Norman, från Hedemora m. fl.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 215, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

till statsutskottet propositionen, nr 220, angående merkostnad för vissa ombyggnads- och inredningsarbeten inom Västerås slott; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 201, angående pension till förre båtsmännen Carl Anton Julius Pettersson Ekeby och Frans Johan Fröblom Wiberg; och

nr 202, angående ersättning till 2:a klass sjömannen K. A. R. Bengtzen, i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

§ 2.

Vidare föredrogs och remitterades till statsutskottet herr Anderssons i Gävle *m. fl.*, på kammarens bord liggande motion nr 346.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8 och 9, statsutskottets utlåtanden nr 5, 13 och 33, bevillningsutskottets betänkande nr 11, bankoutskottets utlåtanden nr 12 och 20, första lagutskottets utlåtanden nr 16 och 17, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 8 och 9, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5 och 6.

§ 4.

Herr Hamrin avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, angående befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 347, blev på begäran omedelbart remitterad till bankoutskottet.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren nu att avbryta förhandlingarna för att åter upptaga dem kl. 10 e. m.; och åtskildes kammarens ledamöter kl. 8.20 e. m.

§ 5.

Sedan herr talmannen och kammarens ledamöter på utsatt tid åter samlats i kammarens plenisal, anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av statsdepartementen i vad densamma rör jordbruksdepartementet;

nr 66, i anledning av utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående kolonisation å vissa kronoparker;

nr 67, i anledning av utav Kungl. Maj:t i statsverksproposition-

nen gjord framställning angående åtgärder för höjande av det mindre jordbruket;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till anordnande av utbildningskurser för kotrollassistenter;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa med anledning av färdigställandet av dubbelspåret Rönninge—Ström för statens järnvägar obehövlige markområden; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

och blevo berörda skrivelseförslag av kammaren godkända.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.